

પ્રાપ્તિસ્થાન—

૧ સોમચંદ ઠી. શાહ
જીવન નિવાસ સામે,
પાલીતાણા.

૨ સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર
હાથીખાના રતનપોળ સામે,
અમદાવાદ.

૩ સેવંતીલાલ વી. જૈન
૨૦, મહાજન ગલી,
૧ કે માળે,
મુંબઈ-૨.

મૂલ્ય : ૧-૫૦

પ્રગટક :

To. રતિલાલ અમૃતલાલ વડીલ
C/o. શાહ ગિલાન પુનમચંદ
વાગાણા વ્યાપારી
કે બજારમા નૂનપ્રેવડના નાદે,
ખાટાણુ. (કે ધુ)

મુદ્રક :
દસમુખ જે. મેઠ
ન્યુ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસ,
ન્યુ માગેટ,
મુંબઈ-૨.

જયન્તુ વિતરાગ

પ્રલેખક

નાપેશ્વર એ જીવનના સમયના થા છે એ થા ભામાના
મનજાગી આત્મા પરમ શરણ તા અજ્ઞાનના અપારા અચોપ વધ જન્મ જન્મ
પ્રગટ છે ત્યા અપારનો નાશ છે પ્રગટ ગાપિર આ અપારનો
નાશ એક દોર નાશી રહ્યા છે

વિદ્યાના સ્વ દશનામા પ્રવેશ કાવા માત્ર અથવા તત્વજ્ઞાનના
નાશ બોલવા માત્ર શાપેશ્વર આ થાથી છે અન્યાનશદ્ધ આ કૃષી છે

આગે આ બીજા પદને એક બીજે કુટુંબને આ બીજા દેશન,
આ બીજા પ્રાતને અદરા જાતે ૧૮૮ કથક થા શરણે મથાવા
રહ્યા છે તેના ઉદ્ધામ આ બીજા એ બીજાના દિગ્ધિ દુન સમજતા
નથી, આ દિગ્ધિ દુ નમતરકા માટે નિત રત, વિષ દશ નાને વિષ
સમજાઓને આ વિષ વૈજ્ઞાનિકાન સા કર છે કે બાહ્ય ' તાપેશ્વ સમજે

વર્તમાનમા આપા જીવન અનક રેવ કુટુંબ કુટુંબે જાને રેવ
કુટુંબક બધુ છે એક એક સમજાઓ આપને ઉપાના કીકી
જામ રોડે ખાવ છે તા તથાની સમજાઓ માટે કથક થાના તમ
ખજ દશાની જેમ નાપેશ્વર એ ઓપ છે

જામ જાસનમા સજ નશ, તપન ની, પાંચકારો સામા ૧ અને
વિશેષ પદ શાપેશ્વર દિ, કુલકારે બનજાના ઉપાનો વિશેષ આપ
અનેક વિષય છે એ વિષયમા ૩ કટકો વિષય આ પુસ્તકમાં
કટકમાં આપ્ય છે

નિવસનના એક એક પ્રાચ્યે સ્વાર્થવૃત્તિ સમુપવૃત્તિ જે
વૃત્તિના ઉપુત્તન માટે છે એ દિગ્ધિ દુ આ પુસ્તક આપશે...

મનના સૂર

સૌચેશ્વરવાદનું વિજ્ઞાન એ જૈનશાસનની પ્રતિષ્ઠા જેવું છે એ પરિશ્લોકનો જે કોઈ પરિચાસ કરે એ ચરખગીવાદ નિશ્ચયે પાત્ર બને છે

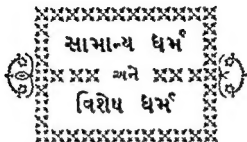
આ પુસ્તકની નિષ્પન્ન જૈનશાસનના અનુરાગથી જ મી છે એટલું જ નહિ, તત્ત્વતાથી કહીએ તો સાચી વસ્તુ સર્વશ્રાદીપણુ તેનાથી આવે છે

સાપેક્ષ વિજ્ઞાન સમજ્યા વગર જીવનમાં સમાધિભાવ કે દુઃખ પ્રસન્ન બનવું નથી શકાના આત્મમાં એ કુખી મરે છે સાપેક્ષ સમજે તેનામાં સાચું આ માત્ર મર્મશ્રાદીપણુ આવે છે જેના દ્વારા આત્મા કપાયના પરિત્યાગથી મુક્ત થાય છે

આ વસ્તુ આપણે મો કોઈ સમજી નાચા શકાયો દુઃખને દાશન કરીએ, એજ એક અવ્યર્થના પ્રન્તે આમાં જે કોઈ સાફ કે એ સર્વ કોઈનું છે અને જે કોઈ જોડું છે એ માફ મનિદોષપણુ છે સુનક્ષ્ણે રાજક સુની જેમ હીર, નીર, ન્યાયે વસ્તુસ મજાપુ ઠરનાચન બને. આ પુસ્તકની અદર જિન શાસનની વિરુદ્ધ સખાયેલું હોય તેનું અતઃ સુ પૂર્વક મિચ્છામિ દુઃકમ્મ આપીએ છીએ વિરોધ પુરનાના પ્રારત્તો કહેશે

શુદ્ધિ પત્રક

પાનું પેરેં	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૩	૩	૮ આકૃતિ	આક્ષિત
૧૬	૪	-૫ રાઈટ મારામાં નથી	રાઈટ મારામાં છે
૨૨	-૪	૪ વખતમા	વખતમાં
૨૪	૩	૫ હુંયા	હુંય
૨૫	૧	૪ દાર	દારા
૨૭	૧	૧ પુઠ્ઠીવાદ	ફૂઠ્ઠીવાદ
૨૭	૩	૧ વૈશૈલિક	વૈશૈયિક
૪૦	૫	૪ સ્વાદવાળોન	સ્વાદવાળા
૪૦	છેન્તી	છેન્તી આવી શકતું	આવી શકતુ નથી
૪૧	૧	૨ સાંખ્ય દર્શન	સાંખ્ય દર્શન
૪૬	૩	૩ હોલવાઈ	ઓલવાઈ
૬૦	૩	૧ શ્રોમમચો	શ્રોમમ
૬૬	૧	૨ મમને	મમને
૬૭	૮	૫ ગર્વાસને	ગર્વાયને
૬૮	૫	૨ તેને માનુ છું	તેને હું માનુ નથી
૭૦	૧	૦ આપેશા	આપેશા
૭૭	૦	૧ મુછ	મુછ
૮૫	૩	૧ ચાલકન	ચાલક

પ્રકરણ પહેલું

નિઃકર્મ અને વિશ્વના મહામૂલ સાપેક્ષ સત્યોને સમજવા તે જ હિતની સાચી માન્ય અવસ્થા છે જે સાપેક્ષ સત્યને સમજે છે વિચારે છે અને જે વસ્તુ જ્યારે જે પાતી હોય, ત્યારે તે વસ્તુ યથા યોગ્ય ધર્મની અવનમા ઉતારે છે તે સવને પાર પામે છે

વસ્તુને વસ્તુ સ્વરૂપે જોવામાં સાપેક્ષ વાદ આરિસો છે, આરિસામાં આપણે આપણું પ્રતિબિંબ જોઈ શકીએ છીએ તેમ સાપેક્ષવાદમાં વિશ્વ પ્રકૃતિને વ્યવસ્થિત રીતે જોઈ શકીએ છીએ...

જેન શાસન તે પ્રત્યેક વસ્તુ સમજાત, અસમજાત, રીતે ઘટી ઘટે છે તમ માને છે પરંતુ સર્વ

લોકોને સારી રીતે સમજાય તે માટે જૈન શાસને સમજાંગી, અને સમનયનું જ્ઞાન સુંદર રીતે પ્રતિપાદન કરેલું છે....જૈન શાસનના સાપેક્ષવાદ આગળ આધનસ્પર્ધા ધનનો સાપેક્ષવાદ એ તો તણખલી સમાન છે.

સાગરમાં જેમ તણખલું તરી ઊઠે છે, તેવી રીતે આધનસ્પર્ધાધનનો સાપેક્ષવાદ જૈન શાસનના સાગરમાં તરતો દેખાય છે. અરે જૈન શાસનની પાસે તે તરવાનું શીખ્યો છે.

જીવનની અનેક સમસ્યાઓનો ઉકેલ આપનાર સાપેક્ષવાદ છે, સાપેક્ષવાદ કહો અનેકાંતવાદ કહો, કે સ્વાદવાદ કહો આ તેના પર્યાયવાચી નામ છે. સત્યને વ્યક્ત રીતે જતાવનાર સાપેક્ષવાદ છે....

સાપેક્ષવાદની સહુથી મોટામાં મોટી સિધ્ધિ એ છે કે સાપેક્ષવાદ નિર્વાણપદની યાત્રા કરાવી આપે છે, સાપેક્ષવાદ એ સંસારનું ઉન્મૂલન કરી શકે છે.

જે વસ્તુ પર રાગ થતો હોય તેને સાપેક્ષવાદ કહો છે. તેનું પૂર્વ અને પછીનું સ્વરૂપ જો, તારી મોહદશા વિસરાઈ જશે. જે વસ્તુ પર દ્વેષ થતો હોય; તેનું પણ પૂર્વ અને પછીનું સ્વરૂપ જો. તારો દ્વેષ ખતમ થશે.

વસ્તુમાં અનંત ધર્મની ખાસિયતો પડી છે. આજે જે વસ્તુ જે સ્વરૂપ દેખાય છે તે તે તેના પર્યાય છે.

તારૂં ઘરીર, તારી દન્દ્રિય, તારા બૌરા છોકરા, તારા પૈસા, તારી મિત્રમા જે તે માત્રપણાનું લેખલ લખાડયું છે પરંતુ તે હું નથી અને હું તે નથી માટે અહમ્મનું લેખલ ઠાટી સોહમ્નો લપ ઠરી, નાહમ્ની અવસ્થા પામી, અહમ્ બન

જે વસ્તુ ખાતર તને કષાય થાય છે તે માટે ઉપવનો કિમિયે અજમાવ તારા કપાયો ચોસરી જશે

સાપેક્ષ સત્યને મમલ 'કર્ણકા તુ જગદયી વાત કરતો નહીં, પરંતુ પશુથી બેલતા શીખજે ' કેમકે, પશુથી બેલતા આત્માનું જ્ઞાન વિશાળ બની જશે અને જથી બેલતા સકે આઈ જશે

સ્વદ્રવાનું જ્ઞાન કરતા પહેલાં સૂરમ બુદ્ધિ, માધ્યમ્ય વૃત્તિ, દુરામેષનો ત્યાગ, નાચવાની બુધ્ધિ આ ચાર જેનામા હોય તે સ્વાદ્રવા પામવાને યોગ્ય છે

કદાચકેના હિસાબે કે સગદેષના હિસાબે, જેને જે બમિ તે અશ લે તે સ્વાદ્રવા નથી પણ પુદ્ગીવાદ છે પરંતુ જે વસ્તુનો જે રોગ, જે દાગે અને જે ભાવે જે અશ નહીં થકતો હોય તે સ્વરૂપને તે સ્વરૂપે કહેવા તેનું નામ સ્વાદ્રવાદ છે

તોનું નોના સ્વરૂપે જોકે છે, પરંતુ માલિની તરિ-નોનું નમધામાઈનું પેધાબાઈનું, મેલેધાકુમાનું અજા-કુમારનું જગદીયજાઈનું, છુદ્ધ છુદ્ધ પડુ છે ..

નવસારી એ મુંબઈથી નજીક છે, પરંતુ મારવાડની દૃષ્ટિએ નવસારી દૂર પણ છે. પૂનાની દૃષ્ટિએ મુંબઈ નજીક છે; પરંતુ કલકત્તાની દૃષ્ટિએ દૂર છે.

દૂધમાં ઘી છે, પરંતુ પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપે દૂધમાં ઘી નથી. વિદ્યા આમ તો ખરાબ છે, પરંતુ નિમિત્ત શાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ વિદ્યા ગમન કરતા સામે મલે તો શુકન પણે ગણાય છે.

વિદ્યાઓ રોગચાળો કરનારી છે જો ઘરની આબુખાબુમાં ચોવીશે કલાક રહેતી હોય તો; પરંતુ તે વિદ્યા ખાતરમાં નાખવાથી અનાજની ઉત્પત્તિ સારી પણ થાય છે....

અનાજ વિના જેમ ટકાય નહીં. તે જેમ સાચું છે, તે જ પ્રમાણે અનાજ વિના ટકી શકાય છે તે પણ સાચું છે. સિદ્ધ પરમાત્મા અનાજ વિના રહ્યા છે.

અનાજથી જેમ જીવાય તેમ સાચું છે, તેમ વધુ અનાજ ખવાથી મરાય તે પણ સાચું છે. અનાજ વિના જેમ જીવી શકાય નહીં, તે જેમ સાચું છે. તે જ પ્રમાણે અગ્નિ વિના પણ જીવી શકાય નહીં તે પણ સાચું છે.... અને અગ્નિ વિના જીવી શકાય તે પણ સાચું છે. આધુ મનુષ્ય અગ્નિ વિના પણ જીવી શકે છે....

એક માનુષ્ય પુત્રની અપેક્ષાએ પિતા છે, પત્નિની અપેક્ષાએ પતિ છે, બ્રિજ્જની અપેક્ષાએ કાકા છે, બાળેજની અપેક્ષાએ મામા છે, મીચ્છ રીતે મામા પણ છે, પુત્ર પણ

છે, દાદા પણ છે, વિદ્યાર્થીની અપેક્ષાએ શિક્ષક પણ છે, શુભાસ્તાની અપેક્ષાએ શેઠ પણ છે આમ અનેક ધર્મ એક વસ્તુમાં રહી શકે છે

એક જગલો પા માઈવના વિસ્તારવાળો છે, પરંતુ જામની અપેક્ષાએ તે જગલો ઘણો નાનો છે અને શહેરની અપેક્ષાએ તે જામ નાનું છે પ્રાતની અપેક્ષાએ શહેર નાનું છે, દેશની અપેક્ષાએ પ્રાત નાનો છે, વિશ્વની અપેક્ષાએ દેશ નાનો છે, આમ જ્યાં નાનું રહે છે ત્યાં મોટું પણ રહી શકે છે

હંમેશા દરેક વસ્તુમાં સામાન્ય ધર્મ અને વિશેષ ધર્મ રહેવા છે, સર્વ સામાન્ય ઘોડામાં એક એવો વિશેષ ધર્મ છે તે લેસ, પાથી, બકરા અદિથી છુટો તારવી શકાય છે જેમ ઘોડામાં સામાન્ય ધર્મ છે તેમ ઘોડામાં વિશેષ ધર્મ પણ નહોતો હોય છે અમુક બ્યગ્નિ પોતાનો ઘોડો જે જોળખી શકે છે તે વિશેષ ધર્મને જોળખી જેમ હજારો ગાયમાથી વાહરડું પોતાની માતાને જોળખી શકે છે

આગળીનું ટેરવું એ આગળી ન કહેવાય, તેમ આગળી નથી તેમ પણ ન કહેવાય

તેણે હીટી એક એક હીટી કરતાં મીટી દોરે, તેમાં ખીલ હીટી પહેલી હીટી કરતાં મોની છે અને ચીલ હીટી કરતાં નાની પણ છે આમ સાપેક્ષવાદથી વિરૂધ્ધ ધર્મ પડી શકે

છે. તેમ આત્મામાં સાપેક્ષવાદથી નિત્યા-નિત્ય ધર્મ ઘટી શકે છે.

હિતેન્દ્ર દેસાઈનો ગુજરાતની અપેક્ષાએ દરજ્જો સહુથી મોટો ગણાય, તેમ કેન્દ્ર સરકારના વડા પ્રધાનની દૃષ્ટિએ નાનો પણ ગણાય છે

મુંબઈ લાલબાગથી ભૂદેશ્વર થઈ વરઘોડો નીકળ્યો ! ઝવેરી બજારમાં આવ્યો ત્યારે લોક કહે છે કે વરઘોડો આવ્યો, એ વાત જેમ સાચી છે. તેમ ભૂદેશ્વરવાળા કહે છે કે વરઘોડો ગયો તે વાત પણ સાચી છે.

જૈન શાસન સ્થાપવાને સમજવા માટે નય પીરસે છે એકતું નામ દ્રવ્યાર્થિક નય, બીજાનું નામ પર્યાયાર્થિક નય. આત્મા નિત્ય છે એ દ્રવ્યાર્થિક નયના હિસાબે અને આત્મા અનિત્ય છે તે પર્યાયાર્થિક નયના હિસાબે.

જૈન શાસને આત્માને નિત્યાનિત્ય માન્યો છે. કેટલાક કહે છે કે નિત્ય હોય તો કર્મ લાગે નહીં, પરંતુ છત્રી હાથ પાડવાથી જેમ તૂટી જતી નથી તેમ આત્મા ઉપર કર્મના હાથ પડવાથી આત્માનો કાંઈ નાશ થતો નથી. જરૂર કર્મથી આત્માનું સ્વરૂપ આવરાય. જેમ સૂર્યને વાદળા ઢાંકી દે તો તે તેના કિરણ બરાબર ફેલાવી શકતો નથી.

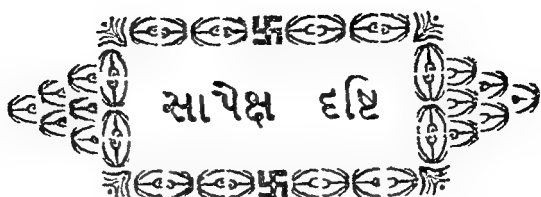
આત્માને કર્મ લાગ્યા તેથી તેની અવસ્થા લાંબી જતી નથી આત્મા મૂળ સ્વરૂપે શુદ્ધ છે. એકલો જોળ કદનો ટેતુ

બને છે અને એકની સૂઠ પિત્તનો હેતુ બને છે, પરંતુ બે । મિથ્યજ્ઞાથી તે દ્વેષ વિનાની બને છે તેમ આત્માને એકના નિત્ય માનીએ તો જન્મ મરણ ઘટે નહીં, અને આત્મને એકકો અનિત્ય માનીએ તો પરલોક જેવી વસ્તુ ઘટે નહીં । માટે જૈન શાસ્ત્રનો નિત્યાનિત્ય વાદ સ્વીકારીએ તો બધું સમાધાન શક્ય છે કોઈ પણ વસ્તુને એક અથવા કે એક અગ્રાધી જોવાથી તેની માહિતી થતી નથી, પરંતુ તેના સમગ્ર અથવા અગ્ર જોવાથી સાચી માહિતી મળે છે ।

દરેક દર્શનમંદો અને દરેક નયો એ જૈન શાસ્ત્રનું રૂપી અવિજ્ઞાન બગવાની ઈ છે પરંતુ જેમ મદ્રાસની ઈટ મદ્રાસથી જુદી નથી, તેમ એક નયની અપેક્ષાએ તે નવ સાચા પણ છે, જૈન શાસ્ત્રની ખાતે નયની વિશાળ દ્રષ્ટિ છે તેથી તે હદમહદથી મુખ્ય બને છે..

એક જણ ખાતે એકદમ ઠંડું પાણી હતું અને પછી તેને થોડું ગરમ પાણી આપ્યું અને પૂછ્યું પાણી કેવું છે તો ગરમ કહે છે, અને બીજા માણસની ખાતે ખૂબ ઠંડું પાણી હતું તેને થોડું ઠંડું પાણી આપ્યું પછી કેવું છે તો જવાબ આપ્યો કે પાણી ઠંડું છે આમ તે તેની અપેક્ષાએ જાને સાચા છે ।

પ્રકરણ : બીજું

સાપેક્ષવાદ જગતના પદાર્થોમાંથી, જગતના જીવન વ્યવહારમાંથી, જગતના ભાષા પ્રયોગોમાંથી કાચી સામગ્રીને પાકી બનાવે છે, ખામીઓ દૂર કરીને ખૂબીઓ શિખવાડે છે, હેવાનીયતતાને ત્યજવીને ઇન્સાનીયતતા મેળવી આપે છે, અંધકારના વાતાવરણમાં પ્રકાશની સર્ચલાઈટ ફેંકે છે, અસત્યની અટવીમાંથી સત્યના રાજમાર્ગે પહોંચાડે છે.

ગુપ્ત અને હુઃખ સાપેક્ષ છે, જાહ અને પાતળાપણું સાપેક્ષ છે, લંચાઈ અને નીંચાઈ સાપેક્ષ છે, લંબાઈ અને પટ્ટાળાઈ સાપેક્ષ છે વિવેક અને વર્તન સાપેક્ષ છે, ભાવના અને વાસના સાપેક્ષ છે, પતિ અને પત્નિપણું સાપેક્ષ છે, અંદર દુનિયાના દરેક પદાર્થો દરેક શુભો અને દરેક ભાવો પદ્મ નાપેક્ષ છે.

બનાંડ ચોને એક જાડા માણસે પૂછ્યું, મિસ્ટર ચો તમે આજના પાતળા કેમ ? બનાંડ ચોએ તરત પ્રત્યુત્તર આપ્યો, 'તમે જાડા છો કેમ કે, તમારી જાડાઈની અપેક્ષાએ હું પાતળો છું જાડી તો માખી મચ્છર ઉદર આદિ અનેક જીવ જન્મી હું જાડો છું, જગતમા જાડાઈ જેવી વસ્તુ ન હોત તો મને પાતળો કોણ કહેત ?

એક ને એક શત્રુજય ગિરિરાજના હિંગરાજના હાંડે ઉભેલા માણસના અધિવસાયમા અસંખ્યાત ઘણા દેર હોય છે, ચંદનારની ભાવના દાહને સેન્ધની છે અને ઉત્તરનારની ભાવના કાચ તળેટીના લાડુ અને ગાંધીયા ખાવાની પણ દોષ શકે છે

સાપેશ દષ્ટિ કહે છે કે, અગ્નિ હવા વિના જીવી પણ ન શકે, તેમ પણ હવા હોય તો અગ્નિ એકલાઈ નથી

ધી બાળ આપનાર પણ તો વાર ફીળીને લીધેનું મારનાર બને છે

દરિયામાં ખાટીયું તારનાર પણ આપણ જાંયું હોય તો, પરંતુ પાણી જાંયું હોય તો કુમારનાર બને છે

અગ્નિ રસોઈ પમાવીને જીકાડે છે પરંતુ એજ અગ્નિ આગમા પરિત્રુને તો તમને પણ ખામ કરી નાખે

મલ્લીને સર્પ જીવાલવામા સ્વાચક પરંતુ સુમાન્ય તો સર્પનું ઝેર મારનાર છે

વૈદ્યના હાથમાં ઝેર આવે તો જીવાડે, પરંતુ અણુ સમજીના હાથમાં આવે તો તે ઝેર મારનારું બને છે.

દૂધપાક પુષ્ટિ કરનારો, પરંતુ ઝાડા થયા હોય તેને ટી વધારનારો બને છે.

એક રૂપિયો આમ મામૂલી ગણાય પરંતુ; એક નવ પૈસાની અપેક્ષાએ સો ઘણો કિંમતિ ગણાય છે.

સાપેક્ષવાદ બુદ્ધિના ચોક્કસમાંથી ગયો તેથી આજનાં સંસાર દુઃખી દુઃખી થઈ ગયો છે “ત્રાહી મામ્ ત્રા મામ્” પોકારી રહ્યો છે. આજે લોકનું એકાંત વાદ પૂછડાથી માથું ધોમ થઈ ગયું છે, હાથ હિન્ડ થઈ ગયું છે, અને દિલ હાર્ડ થઈ ગયા છે.

માણસ વિચારે તો જન્મ્યો ત્યારે કંઈ હતું નહીં, આવડતું ન હતું, કંઈ ગતાગમ ન હતી, આજે લોકની જે સમજ શકે છે મઝેથી રોટલો ખાઈ શકે છે, પોતાની જે લગભગ બધી ક્રિયાઓ બતે કરી શકે છે? તેથી તે આપરિ-ક્ષીન થેનો બને?

કંઈક સામગ્રી પુન્ય યોગે મળે તો વિચાર કે મારા આન્મામાં અનંતી શક્તિના ભંડાર ભરેલા છે, હજી કંઈ પડ્યો નથી.

આજે માણસની પામે ઘણું ઘણું છે, છતાં તે નિર્વા-ગિન બની ગયો છે. પરિણામે તે પોતાના દુઃખ જોયા કરે

છે, ને એ બીજાના કુખ જુવે, બીજાના આસુ જુવે, તો જરૂર તે પોતાના આસુ વર્ધ શકે છે

આને સ્થર પાત્ર હબારનો મકાન માલિક લાખોપતિના બગલા જુવે તો ક્યવાય છે પરંતુ ગરીબનું કુપડું જુવે તો જરૂર તેને લાગે છે મારી પાસે વલુ છે

સાપેક્ષવાદ સમજનાર પાસે જિખારી આવે તો તે પોતાની સામગ્રી ઘાટી માની કંઈનું કંઈ આપી શકે નહીં તે સમજે છે માટે શ્રીમતપણુ એ પર્યાય છે, અને પર્યાયમા કુઝારું તો માલ જૂનીને બારણાનમા મુઝાયો રહેવાય જિખારીને નેપુને વિમારી શકે છે, શુભ પર્યાયની દૃષ્ટિએ આ જિખારીનો આત્મા શુદ્ધાથી અખૂટ અખૂટ શ્રીમત છે ને શ્રીમતનું સ્વાગત ન કરે તો માટે શ્રીમતપણુ ક્યવાય

સાપેક્ષવાદવાળો સમજે છે કે મુખ વહેચવાથી વધે છે, સઘ વાધી સહે છે, જ્ઞાન દેવાથી જ્ઞાન વધે છે તેમ મુખ વહેચવાથી મુખ વધે છે

કરોડ રૂપિયા સઘરવાથી તેને સાચવવાની પીડા ઉત્પન્ન થાય છે, અને વહેચવાથી તે પીડા રહેતી નથી, પેસાનું ખીરાણુ દરવાથી જેમ તેનું બચાજ મળે છે, તેમ મુખનું ખીરાણુ દરવાથી અનેક વલુ મુખ મળે છે, સો બીજામાથી લાખો કરોડો દણા થાય છે તે રીતે મુખના ખીરાણુ રૂપી બીજામાથી લાખો કરોડો વલુ મુખ મળે છે

જેન શાસન તો કહે છે કે તમારા પચીસ હજાર રૂપિયા રહેવાનું પુન્ય હોય અને પચીસ હજારનું દાન કરો તો પાછા આવી જાય, અને રાખી મૂકો તો પણ પચાસ હજાર ન થાય, વાળ કાપો, નખ કાપો, તો પાછા વધે અને ન કાપો તો વિશેષ વધતા નથી.

ધ્વજા એ દુઃખ છે, અને ધ્વજાની પૂર્તિ દુઃખનું નિવારણ છે, પણ સુખ નથી માટે ધ્વજા કરવી હોય તો ધ્વજા ન થાય તેવી ધ્વજા કરો.

દરેક મનુષ્યની ફરિયાદ કંઈ ને કંઈ હોય છે, મેન્ટલ વીક પોઈન્ટ હોય છે, જેમ કે ખેરી ડાકણ જેવી મળી છે છોકરાઓ નહેર પાક્યા છે, છોકરીને કોઠ રોગ છે! સ્વાસ્થ્ય બીલકુલ સાફ રહેતું નથી પરંતુ વિચાર કરે કે જે આંખ નથી મળી તેની અપેક્ષાએ મને કરોડો રૂપિયા આંખ મળી છે. લોકોને એક ટંક રોટલો ખાવા નથી, ત્યાં મને પેટ પૂરતો રોટલો મળે છે ખરેખર બીજા ધ્વજાઓ યનાં માણસને મળેલા સુખો મરી જાય છે.

આજે સોએ નવાણુ ટકા હયુઅલ ફેરેકટર એટલે કે મોએ નવાણુ ટકા લોકો હુબી આંતર સંઘર્ષથી છે.

મા દવા પેટમાં નાખવા માટે સુખ બંધ કરેલા બાળકનું નાક દાબે છે તેથી સુખ હવડી જાય છે! ત્યારે દવા પેટમાં જાય છે. પણ તે રીતે મન રૂપી બાળકનું

અન્યરૂપી મુખ યોજવા માટે! આત્મારૂપી માએ સ્થાવરાદિ
પરા નાક દાઢવું ભોંયએ લેધી જિન વચન રૂપી દવા
ગુરૂ પેલી ભય છે

આત્મા મૂળ સ્વરૂપે અનંત જ્ઞાન દર્શન આશિંવાળો
છે, તેમ વર્તમાન અપેક્ષાએ સજ દેશ વાળો છે, પર્યાયની
અપેક્ષાએ વર્તમાન પર્યાય આપણો મનુષ્યપણ છે પુદ્ગલ
શુભ્રની અપેક્ષાએ વર્ણ જલ રસ સ્પર્શ શ્રુતિ સ્પૃશ્ય આદિ છે
અમુક અપેક્ષાએ અમુકની આવિકી અમુક આકૃતિ અમુક ભાત
વાળું અને અમુક ભાતવાળું અમુક સ્થાનવાળું, અમુક હામ
વાળું વિગેરે છે આકાશ શુભ્રની અપેક્ષાએ અવગ્રાહન આપવા
વાળું છે પદ્માવની અપેક્ષાએ ઘનગ્રાહ્ય મહાગ્રાહ્ય, ધરાગ્રાહ્ય,
કબાટાગ્રાહ્ય આદિ અનેક દ્રવ્યની આકૃતિ પ્રમાણે આકાશ
વાળું છે આમ દરેક દ્રવ્યની પર્યાયની અપેક્ષાએ જિન
જિન અવસ્થા ઢની શકે છે

દેશમત્ર દેશમત્રતા રહેલી છે, પરંતુ સૂરમત્રતા
ટેરેલીનમત્રતા નથી રહી જરે દેશમને ઊભીને દુનિયાના
બધા દ્રવ્ય પર્યાયો વર્તમાન અવસ્થામા દેશમત્રતામા
નથી રહ્યા, જોલે દેશમત્ર દેશમત્રતા અસ્તિત્વ સંબધની
રહે છે અને દેશમત્ર દુનિયાના બીજા દ્રવ્યોના પર્યાય
નાસ્તિત્વ સંબધની દેશમત્ર રહે છે દેશમત્ર દેશમત્ર પર્યાય
આસ્તિત્વ રહેવાય, અને દેશમત્ર દુનિયાના પાંદો પર પર્યાય
આકૃતિ રહેવાય છે આમ દરેક પર્યાયમા ઘટી શકે :

સાપેક્ષવાદ કહે છે કે ક્રિયાને લાંડગ માટે તું એમ નહીં જોતો. જીવે અનંતા ઓધા કર્યાં તો પણ ઠેકણ પડ્યું નહીં, પરંતુ લાવને લાવવા માટે તું એમ જોતો જીવે અનંતા ઓધા કર્યાં માટે તું સાવધ થા.

જીવે દરેક જીવ સાથે દરેક સંબંધ બાંધ્યા. એ શાકે કથન છે એ વૈરાગ્ય માટે છે. પરંતુ જગતના જે પ્રાણીઓ ઢેખાય છે તેની સાથે મોહ કરવા માટે કથનને અપનાવતો નહીં.

ખાયડી ઉપરનો મોહ ઉતારવા વિચાર કરજો કે! ખાયડી ભૂતકાળમાં ભગિની સ્વરૂપે હતી. માતા સ્વરૂપે હતી.

જ્ઞાની ભગવંત કહે છે કે મોહનીય કર્મની (દેહ) ઓગળી ચીત્તેર દોટા દોટી ખચ્યા પછી નવકારનો પમાય છે પરંતુ સંસારમાં મોજ શોખમાં પાગલ બને માટે આ વચન નથી. પરંતુ 'જીવને બહોત ગર્થ આ થોડી રહી.' સમજાવવા માટે મોહનીય કર્મ અપાવવાં પુરુષાર્થ કરવા માટે આ પ્રેરણા છે બાકી તો સોળ દોટ ખાધા પછી સત્તરમી દોટકી ખાવી ઠીક છે. તેમ મોનીય કર્મની એક દોટાદોટી અપાવવી ઠીક છે.

જ્યારે પંખા વિના ન ચાલતું ઘોડા ત્યાં વિચારવું જીવે મર્જાવશમાં તો એકે બારી બારણા ન હ

વેદવાદનું વિજ્ઞાન]

જો ન હતો, વિદ્યાની કોટડીમાં ઓઘે મસ્તકે રહી
સ્ત્યારના તો તને ઘણું મુખ છે

માણુને પોતાના જીવનની ક્ષણિકતા વિચારવા માટે
ત્યાર કરી શકે છે જીવ તાર સાત દિવસનું આયુષ્ય છે,
સાત વારમાંથી એકવારમાં તુ જરૂર ઉડી જવાનો છો માટે
શ્રવધાન બન.

એક માણસે એક માણસને પૂછ્યું કે કયા મહિનાના ૨૮
દિવસ હોય છે? ત્યારે પૂછવાવાળા માણસનો આશય ફેલ્ગુઆરી
મહિનાનો હતો જવાબ આપવા વાળા માણસે જણાવ્યું
કે દરેક મહિનાના અઠ્ઠાવીસ દિવસ હોય છે ત્યાં જોય ને
જોતા ચાલી થઈ! એક બીજા એક બીજાને જોતા કહેવા
માઝ્યા વાસ્તવિક બન્ને સાચા હતા કેમ કે ને માણસે
જવાબ આપ્યો તેનો આશય એ હતો દરેક મહિનામાં
ઓછામાં ઓછા અઠ્ઠાવીસ દિવસ તો હોય છે, અને પૂછના
વાળા માણસનો આશય એ હતો કે ફેલ્ગુઆરી મહિના
સિવાય કોઈ મહિનાની અઠ્ઠાવીસમી એક માસ તેવી તારીખ
હોતી નથી, દરેક જાતીયા મહિનાની ઓછામાં ઓછી
ત્રીસ અને વધુમાં વધુ એકત્રીસ તારીખ હોય છે

વૈજ્ઞાનિક આક્રિમિટીસના સિદ્ધાંત મુજબ બહાર રહેલી
વસ્તુના કરતા પાટીમાં રહેલી વસ્તુનું વજન ઘટે છે
અને આધુનિક વિજ્ઞાનના કથન મુજબ અદ્રહોકમાં વધે છે
જેટલે વસ્તુનું વજન યથુ સાપેક્ષ છે

એક માણસ ચોથે માળે બેઠો છે, ચોથે માળવાળાએ નીચે રહેલા માણસને પૂછ્યું જમનાદાસભાઈ ક્યાં છે જવાબ મળ્યો કે નીચે છે. અને ભોય તળીએ વાળા માણસને પૂછ્યું જમનાદાસભાઈ ક્યાં છે. તો જવાબ મળ્યો કે ઉપર છે આમ દરેકની અપેક્ષાએ દરેક સાચા છે.

જોડી ઘડિયાળ પણ દિવસના બે વાર ટાઈમ સાચો આપે છે, તેથી અમુક અપેક્ષાએ જોડી ઘડિયાળને બેનારો સાચી માની જવાબ આપે તો તેનો ઉત્તર સાચો છે.

જુડું બોલનાર પણ અમુક અપેક્ષાએ સાચો છે કે કેમ તો તે બાળખડી સાચી બોલે છે.

ઘડિયાળ અને કાંટો અભિન્ન પણ છે, અને ઘડિયાળ અને કાંટો ભિન્ન પણ છે, ઘડિયાળ બોલીએ છીએ ત્યારે કાંટો આવી જાય છે. અને કાંટો જ્યારે બોલીએ છીએ ત્યારે ઘડિયાળ આવતી નથી.

હાથમાં રહેલ છરી હોય તો ખૂની પણ હોઈ શકે છે, અને ડોક્ટર પણ હોઈ શકે છે, કેમ કે આપરેશન કરવા માટે ડોક્ટર છરી રાખે છે તે જીવને બચાવવા માટે, ત્યારે ખૂની રાખે છે જીવને મારવા માટે. બેય પદ્ધતિય તો એકને ન્યાયાધીશ નિર્દોષ છોડી મૂકે છે અને ખૂન કરવાવાળાને ફાંસી પણ આપે છે.

સાઈડ ઇફેક્ટ અને આફ્ટર ઇફેક્ટ

પ્રશ્ન તોલુ

સીપિફવાડ હો છે કે આત્માના ઉત્થાન માટે હરેક વસ્તુની સાઈડ ઇફેક્ટ અને આફ્ટર ઇફેક્ટ એવ જાણે હરેક વસ્તુની સફલતા અને બાધકતા જાણે, આદોઅ્ય માટે જેમ હવા જગુવી પડે છે તેમ બોસકમા અપનય પનય પણ જાણવું પડે છે એટલે સાપેક્ષવાદ ને કે માફ સાપેક્ષ પણ પાપને વળવા માટે છે ! અને પ્રભુને જાજવા માટે છે

આને સાપેક્ષવાદ ગણે, હવે પોતાની પર્યાય અવસ્થા જૂલી ગણે, ઉવદુ પર્યાય અવસ્થાને શાશ્વત અવસ્થા માની જોડો ૭ પરિણામે એકવાર આ આર્થ દેયમા 'પુસ્વામનમ્' અને 'વેલકમ' ઘરે ઘરે લખાતુ ત્યાં આને જાણ્યા આ ૧૨ 'નો એ નિયત વિષાદિત પરમીયન'ના જોઈ લાગેલા દેખાય ૭ કેમકે હવે આગ જવડા વિચાર કરીને મનને ચકવી હુ ૭ તેથી જ માણ્યનુ આજે મન કમગમા સુ ૭

અને દરેક માણસના મન ઉપર “ પ્લીઝ લેટ મિ સ્લીપ ”
મને આરામ કરવા દેવું જોઈ લાગેલું પડ્યું છે.

સાપેક્ષવાદ ન જાણનારો કોઈ અનીતિના પૈસા સન્માર્ગે
વાપરતું હોય ત્યારે તરત ટીકા કરવા જેસી જાય છે અને
કહે છે કે, કેવી રીતે કમાણો છે તે હું જાણુ છું. પરંતુ
સાપેક્ષવાદ જાણનારો આ જગ્યાએ વિચાર કરે છે કે આને
વ્યભિચાર! રંગરાગ! અને મોજ મજામાં પૈસા ન
વાપર્યા તેના કરતાં આ માણસ ઉંચો છે.

સાપેક્ષવાદ ન જાણનારો કોઈ મંદિર બધાવે તો તરત
ટીકા કરવા જેસી જાય છે, અને કહે છે કે હવે તો
સામ્યવાદ આવે તો સાફ; ગરીબોને રાહત થાય. પરંતુ
મંદિર બંધાવવામા કેટલા ગરીબોને રોટી મળે છે, કઢીયા
સૂતાર બધા પોપાય છે શ્રમદાન પૂર્વક સર્વને રોટી મળી
જાય છે. ભક્ત વર્ગને પ્રભુની પ્રતિમા જોઈ વૈરાગ્ય ભાવના
મળે છે! અને શ્રીમંતની સંપત્તિ જોઈ થાય છે! આમ
દરેક દોષમા મંદિર સર્વ ઉપયોગી છે અને ખરેખર તો
સામ્યવાદ ધાર્મિક અનુયાયી છે.

એક જણને એક બાઈએ કીધું કે, ‘સંયમી આત્મા
કળા મમદી દુગ વડું ત્યાગી છે કેમકે સંયમી આત્માએ
આ મનના મુખનો ત્યાગ કર્યો છે, મંગદી આત્માએ આ
મનના દેહને ઠાન પાપ બાધી બેચેનના મુખનો ત્યાગ
કર્યો છે.’

તમારી સાચી વાત કોઈ ન માને તો તમને બહુ હાગી આવે છે, પરંતુ જનવાન મદાવીર જેવા ૩૬૩ પાખડીને ઠેકાને નથી લાવી શક્યા તો હું તું હિસાબમાં ? હું તો જનવાન મદાવીર પાંચે મગવડ ગણાઉં માફ કોઈ ન માને તે સ્વાભાવિક છે

કોઈ પણ છત્રને ઉનારનાથી તેના કોપોની હામા આપો, અને તમારી જૂવ ધઈ દોષ તો લણુતાથી તમે હામા માગો.

લણુતાથી તમે હામા માગ્યો તો પ્રજુતા મેળવ્યો અને પ્રજુતાથી હામા માગ્યો તો લણુતા મેળવ્યો. સ્પષ્ટ વાતનું સાચું વિજ્ઞાન એ છે કે જે નય ન્યા હામે ત્યા તે નય લગાડવો.

કોઈ માણસ ઉપર તમે દોષ નહીં કરતા અર્જુનમાણી જેવો માત્ર સાત પાંચેન્દ્રિય મનુષ્યની કત્યા કરનારો જોઈ શકાય તેમ છે. પાંચો છે તો હરેક આત્મામાં મહાન શુષ્ક છુપાએલો હોય છે તે શુષ્ક જેવાની મારામાં તાકાત નથી તો, દોષ જોવાનો શો ? શાન્ટ મારામાં નથી

આરીસા અનેક પ્રકરના આવે છે કે, એક આરીસામાં ખૂન લાગ્યું હોવાઓ હો, બીજામાં દુઃશ હોવાવળે અને ત્રીજા આરીસામાં સમ હોવાવ હો. અ. પથી આરીસામાં તમે લાગા દેખાવો, અને છપુતા ધ. પડથી આરીસામાં તમે દુઃશ સામાન્ય આરીસામાં તમે સમલેવવ દેખાવો.

આ કોધી કાકા પાલીતાણાએ ગયા અને ભગવાનની શાંત મુદ્રા જોઈ તેમને ખૂબ જ આનંદ થયો....ગિરિરાજની યાત્રા સફળ માની, દાદાની યાત્રા કરી ખંડાર નીકળ્યા....

ત્યાં તો એક ત્યાગી મુનિ મહાત્માનો પરિચય થયો. ખાખી ખંભાળી મુનિ મહાત્માએ તીર્થની સ્મૃતિ નિમિત્તે નિયમ લેવાનો આગ્રહ કર્યો, કોચી કાકાને પણ તે મહાત્માના નિર્મલ વચન સાંભળી ઉડતાસ જાગ્યો અને કોધ ન કરવાનો અભિગ્રહ લીધો ...

કોધી કાકા જત્રા કરી પાછા ગામમાં આવ્યાં ત્યારે તેમના સગાવહાલાને ખુશાલી થઈ.

આગળના પખતમાં આજના જેવી ટ્રેન, મોટર ન હતી એટલે જત્રા કરવા જતા મહિનો લાગે....અને જત્રા કરીને આવે ત્યારે જત્રાણુ ભાઈ પણ સગા સંબંધીને આરી પહેરામણી આપે, અને સગા સંબંધીઓ તે નિમિત્તે ગામમાં જમણુ કરે....

કાકા ગામમાં આવ્યા મગા સંબંધીને પહેરામણી કરી, પડી તરત તેના તરીજાએ જમણુવાર કરવાનું નક્કી કર્યું.....

જેનું લગ્નજાને ખબર પડી ગઈ કે, કાકાએ કોધ ન કરવાનો નિર્મલ વચન લીધો છે, એટલે લગ્નજાને પણ હુતુકલ થયું અને મહાત્મા નિયમને કંગ્રી પર ચઢાવવાનું નિર્ધાર્યું.

તેજ દિવસે શતના આખા ગામમાં ઘરેઘર નોતરે
 રૂપુ પગ લનીલ્લજે કાકાને બાકી રાખ્યા

શીરે દિવસે જમણનો ગર્ધમ થયો કાકાને ઘરવાળાને
 દીડુ ચાવ લખીલ્લને ત્યા જમવા

ત્યા મળી લેખ મ છુટાઈ ગયા 'તમે નવરા મૂપ
 જેવા છે તમારમાં કાઈ માણસાઈ છે કે નહીં? વગર
 આમ તલ્લે જમવા જગા શરમ નથી આવતી, મુ આપણે
 ખાવાના ભૂખરા છીએ, તમારે જુડુ હોય તો શરમ
 વિનાના તમે જવ પણ હું તો નહીં આવું '

તરત કાકાએ મળીને મમલતબુ, આપણા નિમિત્તે
 જમણ છે ઘણા માનમાં સિકરે ભૂતી પલુ ભય, વગી ઘરનાને
 આમ તલ્લે દીડુ હોય? 'લેખ મમલતબીને કાકાને કાકા
 જમવા સર્ધ ગયા

લખીલ્લના મમત અમજ આવવા લનાંગએ શામને
 લેયા ત્યા પૂઠ વ મી

તરત કાકાને નેમું અને કોઈ કામને દીડુ કે તમે
 તો લેજ શવના ના નેમું ને તમારો લનીલે તમારી
 સાને પણ મેના નહીં તમને શરમ નથી તમે તો શવનાના
 ભૂખરા વગા પૂજા તરી તમારા અવગારમાં'

તરત કોઈ કાકાને સાપડવાનો ઉપયોગ : શીને કાકાને
 દીડુ, આપો મોત પાવા, આપણે વડેલા આવજુ લેનાં,

તેના કામમાં મદદ કરવી જોઈએ, માટે આપણી ભૂલ છે જોને કેટલું માણસ છે? નાનો છોકરો બિચારો કેટલાને સાચવે....તુજ કહે!

તરત કાકા અને કાકી જમવા બેઠા ત્યાં ભત્રીજાના કથન મુજબ માણસોએ લાડુ પિરસવાને બદલે ગોળના મોટા મોટા ગાગડા પિરસ્યા....

ત્યાં તો કાકીનું મગજ નાઈન્ટી નાઈનના પાવર પર પહોંચ્યું જોકદમ ઉસા થઈ ગયા....

તરત કાકાએ કીધું આપણે બધાને જમાડી ને જમવું જોઈએ, આપણે કુટુંબીના પહેલા ખાવા બેસીએ તો તેમાં બચુનો શો દોષ? આ પ્રમાણે કાકાની પ્રસન્ન મુદ્રા જોતાં ભત્રીજાની આંખમાંથી હર્ષના આસુ આવ્યાં અને તરત કાકાના પગમાં પડી માફી માગી. અને ખરેખર હૈયા દિયા મિટ્યા, છાતીએ છાતીથી ભેટી પડ્યા....પરંતુ સાપેક્ષવાદથી કાકાએ જે રીતે ક્રોધ ઉપર કાબુ મેળવ્યો તેમ આપણે પણ સાપેક્ષ દૃષ્ટિથી ક્રોધ ઉપર કાબુ મેળવી, બચપાર ઉતરીએ જોજ એક અવ્યયના.

સમાધાન દર્શન

પ્રકરણ ચોથું

અનાદિ અનંત કાગથી છવના પરિશ્રમજુમા ને કોઈ કારણ દોય તો હવે ત્યાં ને નય લગાડવાનો હતો ત્યાં તે નય લગાડ્યો નહીં તે જ મુખ્ય કારણ છે તેના દ્વારા શમદેવની પરિણતી થઈ વાદવિવાહ પાયા, મતમતાનરે ચલા

અપેક્ષા લગાડના ન આવડે તો બારે ગોટો ઉત્તો થાય છે કોઈ અકસ્માતના જાણનારને પૂછવામા આવે, કે એક માણસ પત્રપાત્ર પ્રવાસ દ્વારા આડે કવાકમા રજ માઈવ કાપી શકે તો આઠ માણસ આઠ કવાકમા કેટલા માઈવ કાપી શકે તરત મલિનશાખીને રજ ને આઠે જાગીને તણ જવાબ આપ્યો આ જવાબ મલિનની દ્રષ્ટિએ સાચો છે પણ વલ્લિક દ્રષ્ટિએ ખોટો છે

કેન્હાક તરફ દેખીતી દ્રષ્ટિએ માચા લાગે છે, પરંતુ તેના ઉગ્રજુમા ઉતરીને તો જુદું જ જણવા આપણને મળ્યો તુડનાત્મક દ્રષ્ટિએ વિચાર કરતા આવડે તો તરત કોઈ પદ્ધતિનો ઉદ્દેશ આપી શકે તણ સાધુ જગવતો

હતા. દરેક દરેક સાધુ ભગવતો બાકીના એયને પોતાના કરતાં મોટા માનતા હતા. ત્યાં આપણે જોઈએ તો એક સાધુ વય સ્થવિર હતા. બીજા પર્યાય સ્થવિર હતા અને ત્રીજા જ્ઞાન સ્થવિર હતા. વય સ્થવિરવાળાની ઉંમર ૫૫ વર્ષની હતી અને જ્ઞાન સ્થવિરવાળાની ઉંમર ૨૦ વર્ષની હતી. તેમાં વય સ્થવિરની દીક્ષા ૫૫ વર્ષે થઈ હતી પર્યાય સ્થવિરની દીક્ષા ૨૦ વર્ષે થઈ હતી અને જ્ઞાન સ્થવિરની દીક્ષા બાર વર્ષે થઈ હતી. જ્ઞાન સ્થવિર વય અને પર્યાયની દૃષ્ટિએ નાના હતા. પર્યાય સ્થવિર વય અને જ્ઞાનની દૃષ્ટિએ નાના હતા. વય સ્થવિર પર્યાય જ્ઞાનની દૃષ્ટિએ નાના હતા.

એક રૂમમાં અનેક રંગોતું ચિત્ર બનાવેલું હોય તેમાં એક જણ કહે છે કે લાલ રંગ ને બીજો કહે લીલો રંગ છે, ત્રીજો કહે ધોળો રંગ છે તો દરેકની વાત સત્ય છે પણ કોઈ કહે અહીં રંગ લાલ જ છે બીજો રંગ નથી તો તે જોયો છે, પણ તે કહે અહીં લાલ રંગ પણ છે તે રીતે સાતે નયને જાણનારા જે નયની અપેક્ષાએ વાત કરના મોઝ તે નયની અપેક્ષાએ સાચા છે. એમ દરેક દર્શનમાર તે તે નયની અપેક્ષાએ સાચા છે. પરંતુ હઃખની વાત છે એક જ નયને જેવો પકડી બેસે છે તે શી રીતે શ્રદ્ધા કરી શકાય ?

જેન દર્શનમાં સાતે નયનું પ્રતિપાદન છે. સાતે નયો દર્શને તેને મમ સ્વ દર્શન કહેવા આપ્યાં છે. તેને જોડું

કીધું નથી હા, જરૂર, તેના એકાગ્ર આગ્રહને તો ખોટો કીધો. ■

સ્વાદુવાદ એ પુદ્ગીવાદ નથી ... પણ અપેક્ષાવાદ છે એ અપેક્ષાથી કંઈક વસ્તુ ધની ભય છે હિન્દુસ્તાનમાં ત્યારે શાવ હોય છે, ત્યારે અમેરિકામાં દિવસ હોય છે ત્યારે હિન્દુસ્તાનવાળા અમેરિકાવાળાને ટેલીફોન કરતી વખતે 'શુક્રમેર્નિંગ' કહે છે ત્યારે અમેરિકાવાળા હિન્દુસ્તાનવાળાને 'શુક્રનાઈટ' કહે છે તે રીતે કંઈક ઈર્શનોની વિશિષ્ટ વાત પણ મળી શકે છે

કંઈક ઈર્શનશ્રેણીએ તે તે ઇરોના આધ્યાત્મિક વિકાસને નજરમાં રાખીને કરી હતી પણ તેઓની વાત એકાગ્ર ને મર્યાદા છે તે ખેંચી છે

યોગ્ય સામ્યઈર્શનના મને ને પુરુષ છે ન્યાય વૈશેષિક વૈદ્યવમાં આત્મા તરીકે સંબોધન કરાય છે અને નૈન ઈર્શને જેને હવ તરીકે વર્ણવેલ છે, નાસ્તિક આત્મા તે સ્વીકારતા નથી

નાસ્તિક ચાર્વાકના મતે આત્મા નથી, તેમ તેઓ ભોગવિવ્રજમાં મમ યજ્ઞનું કહે છે મળેલી સામગ્રી કરી મજવાની નથી માગે ખાઈ દે. ત્યારે જેન ઈર્શન કહે છે મળેલો મજ કરી આવવાને નથી માગે આરાધના કરી લે. આમ મળેલી વસ્તુનો ઉપયોગ કરવાનું જન્મે ઈર્શન પ્રતિ

પાદન કરે છે. આર્વાક લોકો કહે 'સારી વસ્તુ મળેલ હોય તેને લોગળ્યા વિના છોડી દેવી તે તો હથેલીમાં રહેલા પદાર્થને છોડીને કોણી ચાટવા જેવું છે, આપણે જીવ માનીને દુઃખી થઈએ છીએ વાસ્તવિક જીવ જેવી વસ્તુ નથી, માટે સ્વાર્થભ્રંશ થવું તે તો નરી મૂર્ખતા છે, જીવ, પરમાત્મા ખર શું જ જેવી વસ્તુ છે.

જૈન દર્શન કહે છે, 'ચૈતન્ય જેવી વસ્તુ નથી. તો માણસ મરી ગયા પછી ચૈતન્ય કેમ જણાતું નથી. શરીર તો તેનું તે જ છે. માણસ મરી ગયા પછી રોગ પણ હિસાન કરતો નથી તે ઊંસાળે શરીર તો વધારે સ્ફૂર્તિવાળું જણાવવું જોઈએ તેથી નાસ્તિક તૂટી જાય છે.

ખ્રીસ્તુ નાસ્તિકો કહે છે 'આત્મા માની શરીર સૂકવી નાખવું, તેના જેવું કોઈ નિર્દયપણુ નથી. પણ તેની વાત બદલવામાં નથી છે અથવા માણસ જે આંધળાને કુવામાં નાખે તેવું છે. જાણકને ખાણુવું થયું હોય અને તેને પાટા જાખી દેનાર મા જેમ ઊંડેરી છે તેમ આત્માને ખતાવીને દેખાવમ રમ્ય પણ પરિણામે ક્રિંપાક ફળ જેવા વિષયો તે પ્રવચનને સ્વાર્થી નથી પરંતુ પોષણ કરનાર જનતા છે. નરક કરનાર પિતા છે, પ્રમન્ન કરનાર મિત્ર છે, સ્નેહ કરનાર ગણ છે.

નાસ્તિક જે પાંચ ભૂતનો ગણે છે આત્મા કહે છે તે ન હોય તેમની છે જોખાં અભિક્ષવાદ માને છે તે

‘સર્વમ્ દશિકમ્’ કહે છે, એ વાત અપેક્ષાએ સાચી છે જુલો સર્વ જડ પદાર્થ દશિક છે સર્વ પર્વાયો દશિક છે તે વાત સમજવા માટે છે પણ અત્મા સર્વ દશિકે દશિક છે એ જે માન્યતા છે તે ખોટી છે દશિક વિજ્ઞાન કહે છે એમ જો માનીએ તો નિ સા જેવી વસ્તુ થી શકે નહીં કેમકે સર્વ દશિક છે

એક માણસ અનુદાન કરે છે બીજી દાંતે તો તે કરતો નથી એકે અનુદાનના દગ માટે કરાવી આરાધનાની જરૂર પડતી નથી

બાપારમા એક માણસ તોરે કરે છે મહિના પડે તેની લેવા દેવા કરવા પ્રત્યક્ષ જોઈએ છે એટલે અત્મા દશિક છે પરંતુ માની સમય લંબી નથી એક માણસના કરેલા કર્મને બીજાએ જોગવુ પડે એટલે મોટા દોષો આવીને ઉભા રહે છે

પાટ્ટી તરસ હીપાવે છે એ વાત સાચી છે, પરંતુ જ્વરવાળને પાટ્ટી તરસ હીપાવતું નથી ત્યાં એવો અપવાદ સ્વાદુવાદની મેલીથી સમજી લેવો જોઈએ તે પ્રમાણે ‘સર્વમ્ દશિકમ્’ તેમા અત્મા મિશ્રની, બાદબાતી કરી પડે જેન દર્શનની આ વાતમા બીજા દર્શન પણ સમત થાય છે

વરને વડેરા દરેક છે : સની વત સાવલો છે અને બધાને સરખો ન્યાય આપે છે ત દીતે વાગદેવ વિના નેન

દર્શન દરેક દર્શનની વાત સાંભળે છે ન્યાય આપે છે અને માન્ય પણ કરે છે. અપેક્ષાથી વસ્તુ સ્વીકારવામાં વાધો રહેતો નથી તેમ કહે છે.

હવે વેદાંત દર્શન એક આત્મા માને છે બધાની અંદર એક જ પરમાત્માનો આત્મા વતી રહ્યો છે. હવે એક જ આત્મા માનીએ તેના કરતા બધા આત્માનું એક જ સ્વરૂપ છે તેવું માનવામાં જૈન દર્શન પોતાનો સાથ આપે છે. વેદાંતની એક જ આત્માની માન્યતામાં કહેવાનો ક્ષણિકાર્થ એક જ છે બધા જીવનું એક સ્વરૂપ હોવાથી દરેક જીવ સાથે મૈત્રી રાખો. જેવું તમને હુઃખ થાય છે તેવું બીજાને પણ હુઃખ થાય છે. એટલે સર્વ જીવ સાથે મૈત્રી રાખો. દોષપણ વાત કોઈ અપેક્ષાએ ઘટી શકે છે

જગતમાં વિદ્યાઓ અનેક પ્રકારની છે. એક માણસ ડોક્ટર હતો, તેને દોષોએ આવીને કહ્યું, 'તમે ઢબુના ઢ જેવા છો.' પેટ્રો ડોક્ટર ચીડાઈ ગયો. અને કહ્યું, 'મારે નાં તો દવા લેવા માટે માણસોની ગીરદી થાય છે અને તમે મને ઢબુના ઢ કહો છો તે કેમ આવે? ડોક્ટર ખૂબ ચીડાઈ ગયો મહેના માનુષે જવાબ આપતાં કહ્યું કે, 'તમે દોષોની અપેક્ષાએ તો વિદ્વાન છો પરંતુ વડીલાતના જ્ઞાનની અપેક્ષાએ તમે તો ઢબુના ઢ ખરા કે નહીં?' ડોક્ટરે તુરંત કાનગાળી પાડીને, 'બાઈ તારી વાત સાચી....' તેમ આપણે દુનિયાની કેઈ જાતો પ્રતિકૂળ સાંમગીએ ત્યારે

જો આપણે અપેક્ષાએ સમજીએ તો આપણે આપણા કથાયો ઉપર જરૂર કાળુ મેળવી શકીએ

જૈન શાસ્ત્રને એક વસ્તુમા વિરોધી ધર્મ બતાવીને આજિન કરી આપ્યું છે કે તમે કોઈ પણ વસ્તુ ઉપર મમત્વ કે દેવ ન રાખો સસારનું દુષ્ણ પણ વિનાશી છે અને સુખ પણ વિનાશી છે તેના દ્વારા તમારા અભિમાન અને દીનતા ખલાસ થઈ જશે

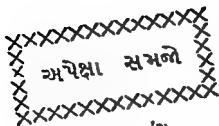
જો વસ્તુ વધારે તે વસ્તુ ઉઘો તેમ દુનિયાને કોઈ પણ મજસુ કરી નહીં શકે દુનિયામા કદાચ માણસો ઓછા હોય છે તેથી બેવડેદાની કિંમત વધારે ગણાય ખરી ? જગતમા ઉઘા દીકા ઓછા હોય છે તેથી ઝરેશાનની દુકાનમા પુખ્તશાનની કિંમત ઘેડી વધી જાય છે આ જગતમા હમ્યમાન બે સૂર્ય બે ચંદ્ર છે માટે કોઈ કિંમત નથી તેમ કોણ કહી શકે ? માટે વસ્તુની કિંમત સમજતા પહેલાં વિવેચની જરૂર છે તે રીતે વેદાન દર્શનની માન્યતા અનુસાર આત્માને ધમકવની જરૂર છે

નાનો જાળાં લાકડીને ઘેટે છે, તે પણ કાચી વાત છે તેમ મજસુ લાકડી-લાકડી કહે છે તે પણ કાચી વાત છે

એટલે એક દરદી જુદા જુદા ટામ્બરને બનાવતા જુદા જુદા અભિપ્રાયો મળે છે, તેમા નાના ટેકર કરતાં આપણે

મોટા ડોક્ટરની વાત માન્ય રાખીએ છીએ. મોટા ડોક્ટર
 કગ્તા સરજન અને અનુસવીની વાત માન્ય રાખીએ છીએ.
 દરેકની પરીક્ષામાં ફેર હોવાથી વસ્તુ બદલાઈ જતી નથી. તે
 રીતે જે સત્ય હોય તેને જગત બાહ્યે ને જુદી જુદી કલ્પના
 કરે તેથી સત્ય બદલાઈ જતુ નથી, તેવી રીતે ધર્મને કોઈ
 અધર્મ કહે અથવા તો અધર્મને કોઈ ધર્મ કહે તેથી
 શુ અધર્મ ધર્મ સ્વરૂપે બની બાંધ ખરો?

અપેક્ષા સમજો

મકરણ પાંચ

પરિશિષ્ટિ બદલાતા પર્યાય બદલાય છે તેનો વ્યવહાર
પણ બરાબ છે તેથી તેનામાં જે વ્યક્તિત્વ દોષ છે તે
મની જગત નથી સુઝે કે ને દીકરા આપી, તેનું નામ
પણ બંધુ તરીકે તનો આ મા બહાવો તેનું નથી આત્મા
તો તનો તે જ નહે છે છતાં પૂર્વ નવમ્યાનું નામ
જોવાનું નથી

આ પાટ લાવો જો કે એ પાટ લોકોની બનેલી
દોષ છે છતાં લાંબું લાવો તેનું જોવાનું નથી એકને
એક બચાવના ભાવ એ ને રાજ છે અને બીજાને હાથે
છે એને એ કથામાં અનેક રમ દોષ છે એ જ
લોકોની મોય લાપી આપે છે અને એ જ લોકોની
બનેલ 'જો' કહ્યા કરી આપે છે લોકો તો એક જ છે
છતાં મમ જુદા લીબાના વૃક્ષ દોષમાં દુઃખ આપે
ન્યારે શિવજીના એ વૃક્ષ દોષ આપે છે વૃક્ષ એક જ,
છતાં કાગ પડવાથી તેમાં ફેરફાર થાય છે

સ્યાદ્વાદ સમજવા અનેક દૃષ્ટાંતો વ્યવહારમાં બનતા રહે છે. એક શબ્દના અનેક અર્થ બને છે કોઈપણ વાત ચાલતી હોય તેને અટકાવવા ‘બસ એવો શબ્દ વપરાય છે. હવે (Bus નો અર્થ બેસવાની મોટર એવો પણ થાય છે.

જીદ એ દુર્ગુણ છે છતાંયે માસ્તર બાળકને ખોટો હિસાબ સુધરાવવા માટેની જીદ કરે તો તે વાસ્તાવિક માસ્તરનો ગુણ છે. એક ને એક વસ્તુ ગુણ અને દુર્ગુણ તરીકે પણ થઈ શકે છે. જેની યાદશક્તિ વ્યવહારમાં ઓછી હોય છે તેને પણ પોતાની રસવાળી વસ્તુ યાદ રહે છે. માટે દરેક વસ્તુમાં સ્યાદાદ લાગે છે જેમ કે એક માણસને ભણેલું યાદ આવતુ નથી પણ તેની પાસેથી જ તમે રૂ. ૧૦૦ ઉછીના લ્યો અને તેને તમે આપવાના ભૂલી જશો તો જરૂર તે યાદ કરી લઈ તમારી પાસે માંગી લેશે.

જૈન-શાસનનો સ્યાદ શબ્દ એજ શીખવાડે છે કે ‘કથયિત્’ અથવા તો અપેક્ષા એવો થયો છે. તેથી કોઈ વાક્યને ખોટું કરી શકાતુ નથી. એક માધુ ભગવંતને પૂછ્યું કે, પેટલાદ ગામ કેવું છે? મોટું છે! નાનું છે! તરુ જ કોરેથે કે. વસ્તીની અપેક્ષાએ વીશ હજાર માણસનું છે જૈન-વસ્તીની અપેક્ષાએ ૭૦ ઘરનું છે.

આંખથી દેખાય છે. તે વાત પણ સાચી છે. તેમ જાન નિના દેખાય છે તે વાત પણ સાચી છે. આંખથી

જેમ જગત દેખાય છે તેમ આખા વિના સ્વમા પણ દેખાય છે એકને એક વનુમા નિરોધી ધર્મ શી રીતે રહે છે? તે આના ઉપગ્રી ૫। નમણુ સમય તેમ છે સત્ તે વસ્તુ અમત્ દેવી ગીને અને અમત્ તે સત્ વસ્તુ કેવી રીતે તે વાત મમજરી મહેવી છે

મનોજે ગવેધને પૂછ્યું કે તમારા કાકાનું મગપણ કેવી માથે થયું છે? તરત રીલેથ સમણુ હતો તુરત જવાબ આપ્યો કે 'માગ કાકાનું મગપણ ખેરા માથે થયું છે તેની વાત નાબળી મનોજ શુભે ચર્ચા ગયો ને બોલ્યો કે 'તો ૩ કોઈને પુત્ર નાથે પરબોલ બેચેલ છે? તરત રીલેથ બોલી ઉઠ્યો કે, 'મારી મામી (મારા મામા) પુત્ર સાથે પરલોલ છે' આવા અનેક દહાળો ભેવા મળે છે

સુબાખા જે મામો તે વેચાણુ મળે છે તે વાત સારી છે પણ મા-માપ વેચાણુ મળવા નથી તે વાત પણ સારી છે

સ્વાદુવાદ મીઠાવાદ છે કે ક્યા જે અશ પડતો હોય ત્યા ત્યા તે અશ પડાડવો કેઈ માણુન વાત કઠ્ઠા કહે છે કે, 'આ અગતુ' માગમ છે સ્વાદુવાદ ન સમજનારો વિચારે કે અગો તો નહુને દેવ છે, જેમા આને નવુ શુ કવુ 'અપવા મું અગતુ બનેતુ નાતવ છે? એન્થે શરીર વિનાતા એકવા અગોતુ બનેતુ છે? આ તુરત ત્યા સમજનારો માણુમ સમજે કે અમ એન્થે વિશ્વાતપાત'

માણસ કહેવું છે. એમ વ્યવહાર પણ સ્થાદ્વાદથી ચાલે છે. તેની કળ આવડે તો પ્રત્યેક વાતો અને શબ્દોમા સ્થાદ્વાદ દેખાય. કાંઈ કહે અને ‘અંગ તોડીને કામ કર્યું છે.’ અને પછી તમે તેના અંગો લેવા જશો તો તમામ અંગો સાબત દેખાશે. અને પછી પેલા કહેનાર માણસ ઉપર ગુસ્સે થઈને કહો કે એ ય આના અંગ તો બધાય સાબત દેખાય છે. જુદું કેમ ગોઠ્યો છે ? ત્યારે મામેનો કહે કે ‘ભલા માણસ ! અગ તોડીને કામ કર્યું’ એટલે રાત-દિવસ શરીરની પરવા કર્યા વિના કામ કર્યું છે.’ આવી રીતે આપણા અંગોમાં ય સ્થાદ્વાદ ભરેલો છે કાંઈ કહે ‘આને અંગ વધારી બહુયું છે,’ તેનો અર્થ તેનો અર્થ ‘તે પુષ્ટ થયો છે તેમ નહિ પણ તે ‘પ્રમાદી છે’ તેમ લેવાનું છે.

એકની એક વસ્તુનાં અનેક અર્થો થાય છે, પણ જ્યાં જે વસ્તુ ઘટે ત્યાં તે વસ્તુ ઘટાવીએ નહિ, તો અધારપટ થઈ જાય, કાંઈના ઘરે તમે મહેમાન બનીને જાઓ અને તે માનવ કહે, ‘આડી’ તો ઘર જેવું છે, સડી જાઓને ! એમ સમજી પેલા ઘર માની તીજેરીની આવી લઈ ચાલુ કે તાગીના લઈ જાય તો તમારો ખાતર ને ? માટે આટલા તો બે બહેનો છે. જેમ વ્યવહારમાં સ્થાદ્વાદ માનવે પચી ગયો છે. તે રીતે કપાય ઉપર કામ મેળવવા માટે સ્થાદ્વાદ આપડી જાય તો ધાન કામ થઈ જાય.

જયમનું પૂજન દેગણમાં થાય તો ‘તુષિ-પુષિ’

પર છે તે જ નવચક્ષુ પૂજન જો શિવના મંદિરમાં
 યાર તા પ્રાપ્તો નાશ થઈ જાય એમની એક વસ્તુ જ્યાં
 હાજરી દેત ત્યાં જ વગાડી જોઈએ હૈન દેગમરમાં
 ૧૦૦૮ થાબવા લાભ છે ત્યાર શિવના મંદિરમાં હોય તો
 તુ શાન મનાર છે એમ પામ્તુશાખમાં લખ્યું છે અનેક વસ્તુમાં
 સાધના લા સી છે ગુરુ શિવને જુનો કપડો આપે,
 કમ જૂવ થઈ? જામ મીને જામ થઈ તે રીને જૂવ
 કીને શિવ જગત તા તે હમ જાણ છે એક વિનાએ
 પુરત પુણ્ય કે દુષ્ક કમ દોષાર્થ મયુ? ત્યારે પુરે પિતાને
 ફરીથી દુષ્ક ગીતીન જાન્યુ કે આ રીને જામ દોષ્યુ
 ત્યાં મહેવાનુ તા પદ અ છે - વિનય સાધવામાં થ
 સ્વાધ્યાસની જગ છે કાર્તિકે જાત્ન વાન કરતા મ્હીએ
 કે 'નાશ હાથમાં મડ નથી ત્યાં જો ચતુર હોય તો
 દહે કે 'નાશ હાથમાં મડ તા છે જ જામ અને અપમા
 આ, નામ્હી મમત્ત છે આ, નામ નમત્તર છે કે

નાતુ અને શાશ્વત મુખ નમવવાના માર્ગ જાનનાના
 શુભ ક્રિયાય મને તના નથી તા પડી જીવનના મૂળ ધ્યેનમાં
 મરીન્ના જાણે જાનનાને નખવા જેવા છે કન્ડના
 પ્રધાન મદનમાં જા મા નિરાય મડ જ દેખાવુ જોઈએ
 નહિ અને આ 'ધાન આવી જાય તા જ નારની કોઈ જાનમી
 તેને દુષ્ક આવી શકતી નથી ફક્ત અપેમા જાણવાની છે

આ નાના ગુણે નેમવવા માટે નેમી આપત્તિ જારે
 જો આપત્તિ દેખાતી નથી જેમ પત્તા જેના કેન્દ્ર મિન્દુમાં
 હોય છે જે પેલાને કાજે જીવન દોષ્ટાના જેક લગારે

સંસારતું સુખ

સંસારમા અને સંસારના પદાર્થોમાં મુખનો અંશ નથી. સંસારમાં મુખ મેળવવું એવું ન મૂતોને ભવિષ્યવિદિ. ત્યારે સંસારમા જ મુખનો અનુભવ થાય છે. મુખભાગ છે નાનો ભાગક પદાર્થ. મુખનો અનુભવ થાય છે. મુખનો અનુભવ થાય છે. મુખનો અનુભવ થાય છે.

ત્યારે મંત્રારમા એ ન મૂત્તોન મવિવ્યતિ. સુખાભામ છે નાનો બાળક પથ્થરને રત્ન માને છે, તે સુખ નથી પાડે. સારના દુ.ખને સુખ મને છે તેમ આને સારી મળતું નોઈએ સારની મામગ્રીમા મુખ મળતું હોય તે રત્નનો પ્રકાશ મળે એવું.

સુખ મળતું જોઈએ સુખ મળતું હોય તો તે પદાર્થમાં સર્વ

એ જીવે આત્માના ગુણ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રમાં એવો જ મ
માથાનો દુ ખાવો થાય અને એસ્પ્રોની આનંદ મદ
ખાવો ઉતરી જાય છે પરંતુ તે ગોળી આનંદ મદ

માથાનો દુખાવો થાય અને એરોનોની ગોળી લીધી, માથાનો
દુખાવો ઉતરી જાય છે પરંતુ તે ગોળી એકી સાથે પાંચ લેવામાં
તો માન્ય ગુણના બદલે દુખનો અનુભવ કરે છે એજ જણાવે
કે, મનારની મામગ્રી ગુણ આપતી નથી
બીજા બાજુ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે કે માથાનો
દુખાવો મટી જાય છે પરંતુ તે માથાનો
દુખ છે એ વરુ જે માથાનો
મટી મીડે

બીજા બાબુ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે કે માયાનો દુખાવો ઘટતા ઓસ્પ્રો
ત્રેસાવા દુખાવો મટી જાય છે પરંતુ એ જ દુખાવો મટે છે ..જે અનુ
ભવાય છે એ વર પોતાની નમજારના આભાસથી યાય છે એરવાજાને
લીમગે મીઠો લાગે છે એમા લીમડાના મુદ્દાધર્મ મિદ્દા કે સ્વાદવા
મીઠા નથી, પરંતુ એ મિદ્દાશ તો એના લીધે જ અનુભવ
પાતી લભેયા દારનાડ છે છતાયે પાણી જે
મા નુનો ભળેયો છે બગ એમ માનવા
મા નુખ નેરજ અનુભવ

[illegible][illegible]

આને આપે છે તેમાંથી કેટલાક ગુણમાં ફરિયાદો કરે છે. આમાંથી કેટલાક કામમાં આવી શકે છે.

ફલિતાર્થ કાઢો

મકરણ ૭૪

૦૪૬૧૧૧૧૧ આત્મા જુદા જુદા છે જૈનની આ
માન્યતામા સામ્યર્થન સમન થાય છે જો બ્રહ્મિનિગત જુદા
જુદા આત્માને એક માનીએ તો એકના એપરેશનમા
સર્વને એપરેશનના દુખની વ્યાધિ થવી જોઇએ એકની
કમાણીમા સર્વને કમાણીનો આનંદ થવો જોઇએ એકે
અલગતા કાઢીને વેપારમા જોડ જ ન આવે એક પરમાત્મા
છે તે આપણે બધા પરમાત્માની સ્વરૂપ અવસ્થાનું જ્ઞાન
અનુભવવું જોઇએ માટે એક જ આત્માને માનવો તે
ધુન્નિધી બેસતું નથી એકને એક સજ્જામા અનેક ધર્મ
રહેલા હોય છે જેમ અપેક્ષાએ એકની કિંમત બીજાકુલ
જોડી ॥ અપેક્ષાએ એકની કિંમત વધારે પણ છે, જ્ઞાતિ
જોના જુદા જુદા સમૂહને એકઠે કહેવાય છે તેનું મહત્વ
ખૂબ છે એકઠા એકઠે અમુક પતિનું કુળ, જો એકઠે, જ્ઞાતિનું
બજ સૂચવે છે હવે કાઢીને કાઢીએ કે, એક આજે ॥ જુલે
છે ત્યા તેને તુચ્છકરમા યોગાવાય છે હવે બધા એક મત
॥ ત્યા એકનું મહત્વ વધી જાય છે આમ સામાન્ય અને

વિશેષ ધર્મ તો એક વસ્તુમાં જ નહીં પણ એક સંજ્ઞામાં પણ રહે છે.

એમ આત્મા એક છે. એનો સામાન્ય અને વિશેષ ધર્મ ક્ષિતિ તરીકે કાઢતાં આવડે તો જ ઠેકાણું પડે.

સાંખ્ય કર્તૃત્વ લોકર્તૃત્વ વિષયમાં આત્માને જડની જેમ સાવ એકાંતે નિર્લેપ માને છે, જોકે આ વાતનો ક્ષિતાર્થ એ છે કે સુખ દુઃખની સામગ્રીમાં લાવનાથી છુવને લાવિત કરવાનો છે ઈષ્ટ કે અનિષ્ટ જડ પદાર્થોમાં આત્મા લેપાય નહીં તે માટે આ સૂત્ર છે.

સાંખ્ય દર્શન કહે છે કે ‘પુરુષ આત્મા શુદ્ધ બુદ્ધ રૂપ અસંગ નિસ્પૃહ અક્રિય છે. જગતના વેપારો સાથે તેને કોઈ માયાદેહ નથી. પ્રકૃતિ જ આવીને બધો જોટાજોટો કરે છે અને તેજ સૃષ્ટિની રચના કરે છે. જગતના સુખ દુઃખ સાથે આત્માને કાંઈ લેવાદેવા નથી. સાંખ્યની આ વાત માનવાથી બધા મોક્ષની વ્યવસ્થા ઘટતી નથી. મેં આમ કહ્યું હતું પણ પ્રધાન બનીશ. આ હું, મમકાર ને આ કાર છે. અનુભવને સાંખ્ય પુરુષ કાર્ય માને છે. હું આમ કરીશ તોયે પુરુષ કાર્ય તરીકે સ્વીકારશે તો સાંખ્યને આત્માનો કર્તા બોલના સ્વીકારવો પડશે. સાંખ્ય કહે છે બુદ્ધિ ઠીક સુખ દુઃખનો અનુભવ થાય છે અને બુદ્ધિ પ્રકૃતિ નથી એ માટે વાસ્તવિક આત્મા જન્મીતો નથી.

તો જરૂરના કાંઈ પાડ્યા પછી આ મારો કાંઈ

છે, એવો જો બપવદાર કરીએ છીએ તે પ્રમાણે આ માડું
આ પાવકું એવા પ્રકારનો પુરૂષ પરિણામ થાય છે, તેથી
આત્માને એકાતે શુદ્ધ સ્વરૂપી પણ ન કહેવાય

જેમ એમનું એક હથિયાર નવી મરીગરી ઉત્પન્ન
કરી શકે છે અને એમનું એક હથિયાર નવી મરીગરી
તોડી શકે છે તેવી રીતે એક આત્મા એકાતે કર્તા નથી
અને એકાતે ભોક્તા નથી

જેન દર્શન આ માને એકાતે કર્તા નથી માનતો અને
એમતે ભોક્તાએ નથી માનતા જેન દર્શનના પ્રયેગ નિષ્પ
ત્તમા દેખને કેઈ દેશન તને ઝેરો આપે છે એ તેની
આગવી વિશિષ્ટતા છે

નૈયાયિકો આત્માને કર્તાભોક્તા માનતા હોવા છતાં
એ મૂળ સ્વરૂપે આત્માને નિયુત્તમ માને છે જડ સ્વરૂપ
માને છે તેઓ કહે છે જ્ઞાન હ માટે દુષ્ટ તો અહીં
આપણે નીચતે બ્રહ્મ હોઈએ અને શુભકૃતિ મહત્તા મર
ણને તાર આવે પછી તાર વાચના અમુકનું મરણ થયું
છે તે જ્ઞાન થવા ચોક્કસ થાય છે

ન્યાય દર્શને આત્માને સર્વવ્યાપક સ્વીકાર્યો છે જે
નૈયાયિક સર્વ વ્યાપક આત્માને ન સ્વીકારે તો અપરિણામી
આત્મા ત્યા ત્યા રહે તે વાત જુદામાં જેમી શકે નહીં
આત્માના જ મ મરણ છે તે વાત ધરી શકે નહીં જેન
દર્શન કહે છે, આત્મા સર્વ વ્યાપક થઈ શકે છે તેવામાં મુખ્ય

શક્તિ રહેલી હોય છે. પણ સદાકાળને માટે આત્મા જેમ સર્વ વ્યાપી છે. તે વાત જૈન દર્શનને માન્ય નથી. કર્મને અનુસાર જન્મ અનુસાર આત્મા તદ્વ્યાપી બને છે.

જૈન દર્શન આત્માને જડ સ્વરૂપી નથી માનતું પણ અનંત જ્ઞાન દર્શન સ્વરૂપી માને છે. નૈયાયિક દર્શનની વાત આત્મા અપરિણામી માનીએ તો કોઈ પણ દર્શનનું જ્ઞાન ન થઈ શકે. નૈયાયિકો ગૌરવ કરતાં લાઘવને મહત્ત્વ આપે છે. જો આત્માને સર્વ વ્યાપક માનવા કરતાં આત્માની એકને એક વસ્તુમાં નિત્ય નિત્યા માનવામાં યુક્તિ યુક્તતા છે. સત્ અસત્ એક અનેક વગેરે ધર્મો રહી શકે છે.

કેટલાક કહે છે કે જૈન શાસન ઢાલકી બળવનાં શાસન છે. આમે જોડે ને તેમે જોડે. આ વાત બરાબર નથી. પરંતુ જૈન શાસન દરેક વસ્તુમાં વિરોધી ધર્મ રહી શકે છે. તે ખૂબ ચુદર અને સચોટ રીતે કહી શકે છે.

વસ્તુ જાણવા માટે દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ બાવ પણ આધાર છે માણુમ કહે છે પહેલે નંબર પાસ થયો ત્યાં ઘડ પ્રત્નો ઉડે કે કયા કલાસમાં.

ને પોતાના કલાસમાંથી પહેલે નંબર પાસ થયો કે પોતાના ક્ષેત્રમાંથી પહેલે નંબર પાસ થયો કે પોતાના સમયમાં ને આ વર્ષ પાસ થયો કે વર્ષ પૂર્વે પાસ થયો આ બધું જ અર્થ એક વસ્તુમાં રહી શકે છે

એક જ રૂળમા રમ ઊતરા, ગોટલા, ફળનો રગ ઉપરના ભાગમા પાડો નીચેના ભાગમા કાચો વગેરે રહી શકે છે

ગુરુ ભીમ અને કાન્ત ગુણગાન હોય છે શિષ્ય ભૂવ કમૂર કરે તો કાન્ત બને છે અને ભૂવ ન કમૂર કરે તો ભીમ પણ બને છે

એક જ બ્યક્તિમા અનેક ગુણો, અને સ્વભાવ, અનેક દેવો હોય છે

ટટલાકને બપોરના ખાવાની, સુવાની દેવ હોય છે ચીમાદેવની દેવ હોય છે આમ અનેક ધર્મ હોય છે

એક માણસની બાં ઘરની વસ્તુ લાવવા માટે ઉઠાર છે, તેની તે જી કીર્તિદાન મળતું હોય તો ઉઠાર છે અને શુભદાન માટે લેાલી છે

દેાળનો સ્વભાવ કોપી, અભિમાની, માયાગુ વગેરે અનેક સ્વભાવો અનેક બ્યક્તિમા હોય છે

પરિસ્થિતિ બદલાય તેનો વ્યવહાર જુદો થાય છે તેથી તેનામા જે બ્યક્તિત્વ હોય તે મટી જતું નથી ગુરુએ દેાળને રીક્ષા જાપી નામ જણ્યુ તેથી તેનો આત્મા બદલાતો નથી આત્મા તો તેના તે જ રહે છે

એનો એક કાચ, પવનથી માણસનું રક્ષણ કરે છે એનો એ કાચ પવનથી તૂટીને ગુકસાન કરે છે

બળરતો એકનો એક ભાવ એકને હસાવે છે અને બીજાને રડાવે છે, એકને એક કથામાં અનેક રસો હોય છે. એક કાંટો વાગતાં લે.હી કાઢે છે. તે કાંટાને કાઢવા માટે બીજી સોય રૂપ કાંટો કાંટાને કાઢે છે.

એકની એક પોલીસ રાજની રક્ષા કરે છે. કેદીને સજા કરે છે

એક મકાન છે તેને પાંચ માળ છે તેમાં પહેલે માળે ફર્નિચર છે. બીજે માળે નથી. ૩-૪ ફર્નિચર છે. ત્રીજે માળે કહે ઉપર ફર્નિચર છે. ૨જે માળવાળો કહે ઉપર ત્રીજે બે છે ઉપરના ૩-૪ માળો કહે અહીં ફર્નિચર છે, ત્રીજે છે. દરેકની વાત જુદી છે પણ દરેકની અપેક્ષાએ વાત સાચી છે.

ડોક્ટર જરા નામી છે. તેથી ડોક્ટરના હાથે બધા માન્ય થઈ જાય તેવું નહીં. પરંતુ ઘણા સારા થાય છે. તે દિનુથી જોડાય છે દુનિયામાં બધાને મારા કરતો હોય તો પણ તે ગામમાં કોઈ દગ્ગી માલો થઈને મરી ન જાય.

કેઈ મનિનસી પ્રે. કે બધામાં મનિનસી ઉપયોગ પડે ન દિનુનામ મા નથી નરેવરો કેટલા, કરવેરા કેટલા નાખવા. નાખવા કેને કેટલા મન મળ્યા, મરમાં કાકાને પગાં દાંડે. મરી ને. પચાસીય મોજનામા કેટલી આવક થઈ. નાખક બધા પ્રાણમાં બને છે. કેટલા ગેર વડુ દળાવ્યા, નાખક નિયમ મનિનસી મહત્ત્વ છે. અને અપેક્ષાએ નાખક છે.

અપેક્ષાવાદનું વિજ્ઞાન]

તેન શાસનમાં નાનામાં નાની ક્રિયામાં ગણિત મળે છે ; ધર્મકથાનુયોગમાં ગામના વર્ષનમાં મું મું હતા, કેટલું કેટલું હવે વગેરે ચરણક કથાનુયોગમાં મુખપત્તિના યોગ, કેટલું વિરાધતાની કેટલી અલોચના આવે દ્રાવ્યાનુયોગમાં કેટલું કેટલું આકાશ ભરવા હોય છે દરેક યોગમાં ગણિત ભરેલું છે આમ અપેક્ષાએ તે વાત માની છે

કોઈ કહે તો કુળિ કરતા એક દર્પાત વધારે અધર હરે છે માટે ધર્મકથાનુયોગનું મહત્ત્વ છે કોઈ કહે ચારિત્ર વિના જમી તેટલા ચુલ્લા હોય તો એ જમવ તેને ટૂંકે માટે છે કોઈ કહે મન સધ્યા વિના આત્મા મુખ અનુભવતો નથી મન તો દ્રાવ્યાનુયોગમાં સ્થિર રહી શકે આમ દરેકની માં વાત અપેક્ષાએ માની છે સ્વાદ્વાહ એટલે ને ને અશમાં ની ધનુ હોય તે તે લેવું જેમાં ન્યાય નીતિ તરવરે અને માનીલને ગેર ઈન્સાફ ન થાય તે સ્વા.વા. શીખવાડે છે અન્યાય અસત્ય સમિ લાલચથી ધરનાર સ્વાદ્વાહ શાસનમાં છે તે સ્વાદ્વાહ શામનને સદું કોઈ અપનાવે

નેવાયિકાનું આત્માને સર્વ વ્યાપક કહેવાનું તાત્પર્ય દર્શાવે છે કે આત્મામાં સર્વ પર્યાપ્ત ભવ્યતાની શક્તિ રહેલી છે

આત્માને જડ પદિણામી માની લાગે તો આમશય્ય ચેતન્યની પ્રતીતિ થવી નહીંએ થવું પડે માત્ર ચેતન્યની પ્રતીતિ થવી નહીંએ તે દની નથી એ અજ્ઞાને માં જડ પદિણામી નથી તે વસ્તુ સિદ્ધ થાય છે

એક ઘડો લઈએ તો ઘડામાં જેમ માટી હોય છે,
 ઘડાનો આકાર પણ હોય છે ઘડાને વર્ણ પણ હોય છે,
 ઘડાનું ક્ષેત્ર પણ હોય છે. ઘડાનો કાળ પણ હોય છે. એમ
 અનેક ધર્મ એક ઘડામાં હોઈ શકે છે તેવી રીતે એક
 વસ્તુમાં અનેક ધર્મ હોઈ શકે છે.

શુદ્ધને પ્રાપ્ત કરવા શુભની આવશ્યકતા છે

પ્રકરણ આત્મ

નાનો બાળક કાપડ લેવા ભય તો તેનું ચિત્ર તરફ લક્ષ્ય હોય ॥ બાઈ કાપડ લેવા ભય તો તેનું રંગ તરફ લક્ષ્ય હોય છે ॥ બાઈ કે વેપારી કાપડ લેવા ભય તો તેનું લક્ષ્ય પોત અને રંગ તરફ હોય છે એ રીતે જેની જેવી રીતે તેની તેવી સૃષ્ટિ નાનો બાળક ચિત્ર તરફ આકર્ષાય અને બાઈ રંગ તરફ આકર્ષાય તો પોતની કિંમત કાંઈ ઓછી થતી નથી કેટલાક અનુકૂળતાના રસીયા હોય છે અનુકૂળતાના રસીયાવાળા બાળક જેવા ॥ કિનારા રસીયાવાળા સી જેવા છે, તેમજ જ્ઞાન ક્રિયા ઉભયના રસીયાવાળા વેપારી જેવા છે

સ્વાદુવાદને ન સમજનારા કે/લીક વખત કે/કુ ઉંડુ કરી નાખે છે તે માટે નિમિત્તની શી જરૂર ॥ વગેરે કહેનારા કાનુને એજાખવાની જરૂર ॥

બૂખ લાગી હોય, પાને કાંઈ ખાવાનું ન હોય, બાલુમા એક મોઢું નાજિયેરનું ગાંડ હોય, તેના તરફ નજર તાકવાથી પેની આગ થોડી હોવરહ બની નાજિયેર ઉપર ઉંચે જઈને ચટે કાણુ? તેને તોટે કાણુ? અને તેને કાટે

કેાણ? તે માટે ચડવાની, તોડવાની, ફેડવાની ક્રિયા કરીએ ત્યારે ઠેકાણે પડે છે,

વ્યવહાર વિના નિશ્ચય હોઈ શકતો નથી. મૂળપદાર્થને રહેવા માટે વ્યવહારની જરૂર પડે છે.

શાહી મૂળ પદાર્થ છે. ખડીયો કે ખીજીું કોઈ કામ એ તેનું સાધન છે. સાધન વિના શાહી રાખવા ગયા તો ગાલી ઢળી જાય છે. તે રીતે નિશ્ચયને રાખવા માટે વ્યવહારની જરૂર પડે છે.

ગમે તે વસ્તુ સમજવા માટે પ્રમાણજ્ઞાન અને નયજ્ઞાન આવશ્યક છે. તે વિના વસ્તુ, વસ્તુ સ્વરૂપે જાણી શકાતી નથી વસ્તુને જોકે અથો જોવું તે નયજ્ઞાન અને વસ્તુને સમજવાને જોવું તે પ્રમાણજ્ઞાન છે.

વ્યવહારમાં આપણે શાહીનો ખડીયો જોલીયે છીએ એ વ્યવહાર જ્ઞાન છે. વસ્તુતા શાહીનો ખડીયો કાંઈ શાહી-માત્રી જાણ્યો નથી, પરંતુ શાહી ભરવા માટે ઉપયોગમાં આવે છે. માટે શાહીનો ખડીયો જોડાય છે. જાકી તો ખડીયો કાચનો કે ધાતુનો છે, છતાં વ્યવહારનું આલબન તે તેનું જ પડે છે. વ્યવહાર એ વસ્તુનો જોકે અંશ છે તે અંશને જોડાય છે.

જાનને ખડીયો જોડાય છે. તેમાં કાચનો ખડીયો ભલે નથી પણ જાનને ખડીયો કેમ જોડ્યા તો ત્યાં સમજવું તે જ જાનને આકાર ખડીયા જેવો છે માટે કાચનો ખડીયો જોડાય છે.

દેહના રક્ષણ માટે કપડા ઘાસ ફૂગી આદિની જરૂર પડે છે તેમ નિશ્ચયને રાખવા માટે વ્યવસ્થાની જરૂર પડે છે.

વ્યવસ્થાર વિના કાનહુને આત્મુ દાય તો તથો શુ કામ મકાનમા રહે ॥ બાળા લોખને નમનસાગ વાગવાનુ ॥ કામ કહે છે દેહ ઉપર કપડા શુ કામ પડુરે છે ?

કાનહુ મતે આત્મા શુષ્ક જ્ઞાન દર્શન આરિનમય છે શુષ્ક જ્ઞાનદર્શન આરિતવા ॥ આત્માને ઉપદેશ દેશની રી જરૂર ॥ અને ધોળાઝોને ઉપદેશ જાનવાની રી જરૂર ?

રાખીને નીરોગી બનવા માટે જ્વાની જરૂર છે કાનહુના મતે તો બધા આત્મા શુષ્ક જ્ઞાન દર્શનમય છે તો તને દેશની રી જરૂર છે

તેઓના મન તો દરેક લુપ્ત માધ્ય દરેક મધ્ય મધ્ય છે માટે જગતની નેટલી બાધડી તાલી પેતાની માટે માની જરૂર પડે કરવા બધ તો શુ યાચ ? પેકા ખાવ પડે ને ? માટે જ્યાં જે નર પડેતો હોય ત્યાં તે નય બનાવાય ત્રીતે બનાવા જઈએ તો વિષમતા આવે શુષ્ક નેત્રય પૂર્વક સાતજીયુ તે સાતજીયુ કહેવાય તે જાત ખાટી છે શરૂઆતમા બાળક પતાન્ત્ર લેવા માટે ઉપાયમા આવે છે પછી સમજી આવતા તે બાળક તત્ત્વ સમજે ॥ પણ બાળક એ પતાસા લેવા માટે ઉપાયમા આવતા ન હોત તો શરૂ મહાત્માની પાછી સાતજીય વિના તત્ત્વને રી રીત જણી શકે ?

૫૨] [શુષ્કને પ્રાપ્ત કરવા શુભની આવશ્યકતા છે

પૂ. આચાર્યદેવ શ્રી વિજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ. ના
વ્યાખ્યાનમા ઘણા લોકો કુતુહલથી જોવા આવ્યા કે કઈ
રીતે બધાને મુંડી નાંજો છે? કેવું સમજાવે છે? અને
પછી તો ગાળો દેનારા તેમના લક્ષ્મી બન્યા તે પહેલાં તેમને
સાચી પ્રતીતિ હતી જ નહીં, પ્રતીતિ વિનાનું જ્ઞાન પણ
લાભ કરી શકે છે એટલે ચૈતન્યની શુભ પ્રતીતિ થયા
પછી જ સાંજે તો લાલ થાય તેવું એકાંતે કહેવાય નહીં.

મોટર શીખનારને કેવી રીતે મોટર ચલાવાય તેની
પ્રતીતિ હોતી નથી અને પ્રતીતિ હોય તેને મોટર ચલાવતા
શું કામ શીખવું જોઈએ !

કાનજી કહે છે, 'શુષ્ક માટે શુભ આચરણ' નકામું
છે. કેમ કે અનંતા જોધા કર્યા પણ હજી ઠેકાણું પડયું.
નહીં. ભવબ્રમણ ચાલુ છે માટે શુષ્ક ઉપર લક્ષ્ય રાખો.

કાનજીના મને જેમ અનંતા જોધા કર્યા તેમ અનંતા
મમય મરવંચ્યા તો એ ઠેકાણું પડયું નથી છતાં કાનજી પોતાં
મમયમાર તારવા વંચાવવા સભાગવવાના કેમ ચાલુ રાખે છે?
જેન શાસન કાંદે છે કે, અનંતા જોધા કરવાં છતાં
તે ઠેકાણું પડયું નથી તેના કારણમાં શુભ પણ શુષ્ક માટે
આવડે નથી.

કાનજીને તેમ મમવંચ્યું કિત્તે કે અનંતી સ્ત્રીઓ
કદી જ નિવૃત્ત થઈ શકે નહીં એ બરાબર ગણાય
પરંતુ તે જ નિવૃત્ત થઈ શકે જો તેને ઉદારતાની વાત

૫૪] [શુદ્ધને પ્રાપ્ત કરવા શુભની આવશ્યકતા

ભાવાત્મક વસ્તુ દેખાતી નથી, જૈન શાસન આજે હું
છે. તેની પ્રતીતિ તરીકે તો દ્રવ્ય અનુષ્ઠાનો છે.

અનિ મહારાજના ઉપદેશ રૂપ વ્યવહાર દ્વારા નવા
અનુયાયીઓ તૈયાર થયા અને મહાવીર ભગવાનની
પરંપરાથી આજ પચિત્ત જે ભગવાન મહાવીરનું શાર
હાથમાં આવ્યું તેમા વ્યવહાર જ કારણ છે માટે વ્યવહાર
ભાંડતા પહેલા ખૂબ વિચાર કરો.'

આઠ આના બચાવવા માટે પેલાં લોભિએ ત્રણ સાળ પણુ પડાવી નાંખ્યા. તેવી રીતે આજના કંજુસો-દે બચાવવા ખાતર આનાકાની કરે છે. પણ વાસ્તવિક ' પૈસો મારો નથી' એવુ તે ભૂલી ગયા છે. માટે સ્વાદ્ સમજીને ઉઠાર બનવા જેવુ છે, પૈસો એ પાપ છે. પર ધર્મમા બચાવો પૈસો ધર્મ છે. આમ દરેકમાં અપે લગાડો.

સ્વાદ્વાદ એ શુણુ જેવા માટે છે. કાગડો માંસ ખા છે. તેને લોકો ખરાબ કહે છે. તેને ચંડાળ પ્રકૃતિ કહેવાય છે પણ એ કાગડો ઉઠાર પણ છે. જે પોતાને ખાવા મળેલી વસ્તુ ખીજીને આમ ત્રણ આપીને પછી ખાય છે. શુકન-શાસ્ત્રમાં કાગડાનો રંગ ખરાબ છે, પરંતુ શબ્દશાસ્ત્રમાં કાગડાના અવાજને સારો માનવામા આવ્યો છે. કાગડો એકાદુ ઉપે છે. એ પણ કાગડામા શુણુ છે. કાગડો એક આંખે જુએ છે નેથી કાણુને કાકાદિ કહેવાય છે. આમ કાગડામાં જે શુણુ જેવા હશે તો શુણુ પણ મળે અને હુણુ પણ મળે છે. ને કાગડામા શુણુ-દેવ મળે તો પછી માનવ તો કેટલીય ગ પાઈ કરીને આવ્યો છે. તેનામાં જે શુણુ જેવા હો તો કેમ ન મળે ?

માનુષ્ય ખીજીને દોષિત કાગડા જેવાં પોતે દોષિત હો
કાગડાને કાગડા જેવા પોતે કાગડા છે-કવિના છે ને । ને
કાગડા નથી હો.....

‘એક પશુની સમામા ઊંટનાઈ જોની ઉઠ્યા,
વાની વાકી વસ્તુઓ તો, જનને બકારી તો
બેસતું શીંગ વાકુ, ગાયની તો ડોક વાકી,’
શ્વાનની પૂછડી વાકી, અશ્વના કાન વાકા,
એ માખળી એક જોડ્યો, સાબળોને ડાંભાઈ,
સરતું તો એક વાકુ, આપના અઢાર છે ”

એ બીજાના દોષો તમે જોઈશો તો તમારા દોષ તે
ઉઘાડા કરશે અને તેમા તમે તમારી સમાધિ નહિ રાખી
ધકો અને પરિણામે સસાર વધશે આ વાત ખૂબ
સમજવા જેવી છે

એક પ્રખ્યાત ડોક્ટર પહેલીવાર ફર્મને તપાસે તો
૪૦ થી લેતો અને બીજીવાર તપાસે તો ફા ૨૦ લેતો

હવે એક માણસ ફા ૨૦ બચાવવા માટે ડોક્ટર પાસે
હાજર થઈ કીધું કે, ‘સાહેબ આજે હું બીજી વાર બચાવવા
આ થો છું ’ ડોક્ટરે જસબર શરીર નેઈ કહી કીધું
પહેલીવાર જે દવા લીધી છે તે જ તમારે દવા લેવી આમ
વીસ ફા બચાવવા જતા ફા ૨૦ પછી ગયા કહેવાનું
તાત્પર્ય એનું તો કે બીજાના દોષ જોવા જતા આપણા
દોષો નેવ ઈ જાય

એક ઠેકાણે આવા બાવની વાત વચી હતી કે, ‘એક
વમીલ આખા જોલો હતો ’ કોઈ સાખીને કોટમા જા'ને
પૂછ્યું તમે દરમજોરો સાથે સબધે ધસવો છો - સાચી
કહે છે, સાચી વાત છે અમે સબધે પસવીએ છીએ ’

વકીલે વાત કરતા કહ્યું કે, 'તમે તેવા બદમાશ બની ગયા લાગે છે. કેમ? ખરી! વાત સાક્ષી કહે 'હા' વકીલ કહે 'નેવી' સોબત તેવી અસર'

સાક્ષી:- સાહેબ, હું વકીલનો માણસ છું. અસબત તમે વકીલ જ બદમાશ છે.

વકીલ બદમાશ બનાવવા બીજાને ગયો અને પોતે "બદમાશ છો" તેમ બીજાના હુકમો જોવા જતાં પોતાનાં હુકમો જોવાય છે.

હુકમોથી દહી કરવા માટે મેળવણી લાવવું પડે છે એ મેળવણી દુધમાં પડે કે બીજે દિ' દહીં તૈયાર થાય છે શુભ્રાહી માટે શુભ્ર-અર્ધણુ પણ આવશ્યક વસ્તુ છે. શુભ્ર-અર્ધણુથી મેળવણી ન સારી જીવનરૂપી દુધમાં પડતા શુભ્રરૂપી દહીં તૈયાર થાય છે

પાણીને ગાળવા ગરબાંની જરૂર છે ગરબાંથી કચરો દૂર થાય છે, તે માટે શુભ્ર-અર્ધણુ ગરબાંથી જીવના દોષો રૂપી કચરો દૂર થાય છે. પછી જીવ સ્વચ્છ બને છે.

નસાવના અન્યેક જીવોમાં દોષો તો પડ્યા છે. તેથી તે નસાવારી છે. માથા વિના ગરીર દટી શકતું નથી. તેમ જ વિના દોષ ગંભીરમાં દટી શકતો નથી. દોષ વિનાનો

જીવ માથાની મદદ જ આપી શકે છે ત્યારે જીવનાં દોષો દૂર કરીને તેની આત્મ-શક્તિ તેવી

આથ તેવુ કે ન શકાય કાળીવાનો ગીતો જે અથ
અથ કે આથ ન તો નશ ઉત્પન્ન કરે છે મન ગુણ
અથ કર્યો તો ગુણી બન્યો અને હોય અથ કર્યો તો
હોયી બન્યો

પાણિડુ મિડુ સ્વાતન મને છે તો - રમી ના ।
। ની નય છે મને જ ન સમજ । । રિ-
કરી મળી તથ છે તમ વચ્ચે । મનવ । ૧।
। હું જાના ન છે નોતે મિડુ સ્વાતન । તા ગના
પ થાય છે પાણિડુ ગુણ અથ નાગરમ
। જાય । તા । મની તથ ।
- તેવી ગના । કે ।
હોય દલિવ । કે અથ ખાની છ અથ ।
અથા બંધો છે મ કર્યો ગાન અથ ।
બોલવામા થતો ।

મા અને મપાઈ રહી બે ન વ - છે છે
પણ પ્રથમ સમજન નહિા છે ત્યારે મન - છે છે
નજરે પડે ॥

એક લતામા એક વામ ના હાથ એક વક્ર આથલુ
કરવા હોયો થયો બાથલુ કે આ સમજ પડે અથર
હાથા છે થયો અને અથર પુત્રવ । ત્યારે લાકે ના
તાળીના ગડગડાટ થાય વક્ર આથલુ કરવા
હોયો થયો અને બાથલુ થયો આસનામા પડે અથર ગા
પે, લોકો તેને જુલા (ને) માલવા (નુ) થયો

છે. તેમ સ્યાદ્વાદનું કામ જુદી જુદી અપેક્ષાએ વસ્તુ તત્વના મર્મને સમજાવવાનું છે.

રોટલી બનાવવા માટે ઘઉં દળવાની તેમજ ઘઉં ચાળવાની આવશ્યકતા છે. લોટમાં પાણી નાંખી કણેક ચોટવવાની આવશ્યકતા છે. વળી કણેકને રોટલીનું ગોળ પક બનાવવું પડે છે. પછી તેને તાવડી ઉપર ચઢાવવું પડે છે. મર્યાદા અવસ્થામાં તાવડી ઉપરથી લઈ ચૂલાના તાપમાં નાખવું પડે છે. અને પછી રોટલી તૈયાર થાય છે. તેમાં દરેક ક્રિયાનું કામ રોટલી બનાવવા માટેનું છે. તેજ ન્યાયે સાતે નયનું કામ પદાર્થ વિજ્ઞાન સમજાવવાનું હોય છે.

અમદાવાદથી મુંબઈ જવા માટે અમદાવાદથી અનેક પ્રકારની ગાડીઓ હોય છે. જેમ જનતા, ગુજરાત ફ્રી પ્રેસ, નૌરાઈ મેલ, વિગેરે પણ દરેકનું કાર્ય મુંબઈ પહોંચાડવાનું

ગામની ભાગોળેથી ગામમાં જવા માટે અનેક રસ્તા હોય છે. પણ દરેકનું કાર્ય ગામમાં પહોંચાડવાનું હોય તેજ ન્યાય સુજળ જુદા જુદા નયનું કામ વસ્તુના હોદ્દા પામવાનું હોય છે.

કેઈપિયુ ગામ ગાતની હોય ત્યારે સાપેક્ષ એક નયન ગાતનું હોય પરંતુ ગાતે ગાત નય સાથે કાઢી ન શકા તેમજ જવા માટે ગાત રસ્તા હોય તો માનુષ્ય કેઈપિયુ નેત્ર જના ઉપર એવી નાથે એક વખત આવી શકે ? સાતે રસ્તા ન જાય ન ગાતી શકે.

ગંગા, યુમના, અને સરસ્વતી એ ત્રણે નદી ભેગી મળે
તો ત્રિવેણી સંગમ કહેવાય છે ત્રણે નદી ત્યાં પોતાના
વ્યક્તિત્વનું અલિદાન આપે છે તો તે ત્રિવેણી પૂજ્ય બની
જાય છે

ગંગાનું કામ પાણી આપવાનું છે યમુનાનું કામ પશુ
પાણી આપવાનું જ છે એવીજ રીતે સરસ્વતીનું કામ પશુ
પાણી આપવાનું જ છે હજી નામથી નદી જુદી છે તેમ
જાત નય વ્યક્તિની પોંછાણ માટે પોતાના જુદા જુદા નામ
સારણ કરે છે બાકી દરેક નયનું કામ સ્થાવર અમનવાનું છે

નૈગમનય ભૂત વર્તમાન બાવિને પાતાની ગોદમાં
સમાવી દે છે બધાને નભાવી શકે છે તેથી તે ઉદાર અને
સહનશીલ નય કહેવામાં આવે છે નૈગમનય ગમે તેવી
વાત તેના અમુક અથે માનીને નભાવી શકે છે ઉપચાર
કે કંપના કરી તે બધાને ઉભો રાખી શકે છે

સ અહનય એટલે “સોલ્ટ એન્ડ સ્વી” દુકા અને નાનો
નય કદીનું ઘણી વાનોને એ દુકામાં કદી દે, બીજા શબ્દોમાં
કદીએ તો સાગરને ગાગરમાં સમાવી દે છે

અયવહાર નયને વિશેષવાદી નય કદીનું વસ્તુનું
પરસ્પર સારી રીતે કરી શકે છે ઋજુમુતને આપણે
કદીએ નય કદીનું કેમકે તે વર્તમાન હાજર ને માને
છે શમ નયને પર્યાયવાદી નય કદીનું કેમકે તે શમના
પર્યાયને એક માને છે

સમલિરૂઢ નય શબ્દની વ્યુત્પત્તિ જરાજર ઘટતી હોય તેજ માને એટલે તેને વૈયાકરણી નય કહીશું.

એવાંભૂત નય ક્રિયા સાથે લાવમાં વર્તતો હોય તે જ માને છે. એથી તેને સચોટ નય કહીશું.

નૈગમનય ભૂત વર્તમાન લાવિ બધા રાષ્ટ્રપતિને માને છે. જેમકે ભારતના રાષ્ટ્રપતિ રાજેન્દ્રપ્રસાદ, આકીરહુસેન, રાધાકૃષ્ણ તથા ડૉ. વી. વી. ગિરિ વગેરેને માને છે.

સંઘકુ-નય કહે છે કે રાષ્ટ્રપતિ કહેવાથી ભૂત લાવિ વર્તમાનના બધા રાષ્ટ્રપતિ આવી ગયા પૃથક પૃથક નામ કહેવાની જરૂર નથી.

અવહાર નય કહે છે. તમે કયા રાષ્ટ્રપતિની વાત કરે છો? તેનું નામ આપો તો જાણર પડે. શાક લેવા ગયાં હોય અને ક્યુ શાક લાવવાનું છે. તે નોકરને કહેવું પડે.

ક્રમગુરુ કહે છે કે રાષ્ટ્રપતિ કહેવાથી ભૂત લાવિ તેને માનુ છું ભૂતકાળના ઘણા પર્યાયો થઈ ગયા, અને અતિવ્રમા અનેક પર્યાયો થશે, તેથી શું? વડાપ્રધાનના પદના ઉપર હોય ત્યાં મુખીજ સંઘાત્મની બધી મામતી નાખવા કે. પદની નિમિત્તે જો વર્તમાનના વડાપ્રધાન કે રાષ્ટ્રપતિ હોય તે મનાય વર્તમાનમા રાષ્ટ્રપતિ વી. વી. ગિરિ છે તે મનાય મનાય છે એમ તો પોતાં રાષ્ટ્રપતિ કે રાષ્ટ્રપતિના પદનું નેમન આજે રાષ્ટ્રપતિને આજે જોડવાનું નહીં માન્ય નથી.

વવાનું છે. બે કામ પરસ્પર વિરોધી હોવા છતાં પણ તેમનો ધર્મ તો શરીરની સેવાનો જ છે.

નૈગમ નય વસ્તુના એક અંશ ને માની ને કોઈ આપેલા એ વાત સ્વીકારે છે. એથી માણસના કષાય ઓછા થાય છે. કોઈ માણસ ભયંકર હરામી હોય, જુગાર રમતો હોય, ચોરી કરતો હોય, વેશ્યા ગમન કરતો હોય, આપણને પણ અનેક રીતે પ્રતિકૂલ પડતો હોય. તે ટાલમે આપણે વિચારીએ કે તે ભાવિ સિદ્ધ પરમાત્માનો આત્મા હશે. આપણને શું ખબર પડે? કયો આત્મા ક્યારે સુધરી જાય તે કશું કહેવાય નહિ. આમ નૈગમ નયથી વિચારીએ તો કષાય ઓછા થાય. સાત સાતની હત્યા કરનારા અર્જુન માળી જેવા તેજ ભવમા મુક્તિ પદ ને પામ્યા હતા. માટે કોઈ પણ આત્માની નીદા ન થાય.

આપણા પ્રતિકુળ આત્માની આપણે નીંદા કરવી
 ન જોઈએ એટલે તેને કપાચ કરવાનો અવસર ન
 મળે અને પોતાની ભૂલ વિચારવાનો દાર્દર મળવાથી તે
 આત્મા પણ નવરો રહે એવી વૃત્તિ.

ନେମନମ ଆମ ଆମଦାନୀ ଆମ ଆମେ ୨ (୫୨ ୨.)

אשר יצאנו ממצרים ויהי ביום הזה
שנחלם ויהי ביום הזה שנתקדשנו
ויהי ביום הזה שנעלה אל ארץ זבת חלב וסוכה

બિચકે એટલે મરખા મગ્ગ નયથી બહાર પાડે છે કે અમદાવાદના ૧૯૬૬ના દુલ્લડમાં કુવ પાચ હજાર માણસો મરાયા છે આમ ત્રાગ્ધ નય દેશની સલામતી માટે ખૂબ ઉપયોગી નિવડે છે અને કપાયને જોડા કરવામાં કારણ બૂન છે

ગાંધીજીનું જૂન થયુ ત્યારે જોવ ઈન્ડીયા રેડીયો પરથી મમાચાર અપાયા કે ગાંધીજીનું જૂન થયુ પણ કેને કયું ? તે બહાર ન પાડતા મુંબઈમાંની હિન્દુ પ્રજાની માન્યતા મુન્શીમાનની હોવાથી કેટવાર મુમવમાનોને મુંબઈ વાળાએ મારી નાખ્યા પછી તરત રેડીયો પર મમાચાર આપ્યા કે ગાંધીજીને મારનાર નથુરામ ગોડસે નામના એક હિન્દુએ કયું છે ત્યારે હુ વડ શાત થયુ

અહીયા ગાંધીજી જૂન થયુ તે સમયનયની આપેલાએ વાત થઈ અને ગાંધીજીનું જૂન નથુરામ ગોડસેએ કયું એ બ્યવહાર નય વિશેષવાદી નયની વાત થઈ, એટલે પડેલા જોઈ આખ્યા કે સમયનય દુલ્લડ શાત કરવાના કારણ બૂન છે તેમ બ્યવહાર નય પણ હુ વડ શાત કરવામાં કારણ બને છે સમયનય અને બ્યવહારનયનો દામ દામ ઉપયોગ થયા કરે છે દર બે મિનિટે મોન્ડઅરમાનમાં ૧૭ માણસ મૃત્યુ પામે છે અને એક દિવસના અરમાતમાં ૭૨૦, માણસે મૃત્યુ પામે છે અહીયા તા બે મિનિટે ૧૭ અરમાનની વાત નામાન્ય

એના એ પેંડા બગડી જવાથી લાવતા નથી તે દ્રવ્યનો પ્રસાવ પડ્યો ...

એની એ આબુની હવા શિયાળામાં સારી લાગતી નથી, અને ઉનાળામાં સારી લાગે છે; એ કામનો પ્રસાવ થયો, બગીચામાં માલતીના ફૂલ દિવસના મુંદર લાગે છે, અને રાતના એ જ બગીચાના એ જ ફૂલ શોભા આપતા નથી. એનો એ સૂર્ય સવારના મીઠો લાગે છે; અને મધ્યાહ્નને જોવો ગમતો નથી. આ બધો કાલનો પ્રસાવ છે.

ઉનાળામાં મારવાડની ગરમીમાં લોકો કંટાળી જાય છે, પરંતુ માથેરાન કે દેવલાલીમાં એજ ઊનાળો મીઠો લાગે છે, આ ક્ષેત્રનો પ્રતાપ પડ્યો છે.

કોઈ મંસારી છવ મુઠરીને જુવે છે એટલે વિચાર કરે છે 'અહો! કેવું મુઠર રૂપ? કેવી મુંદર છે? સંત જુવે છે તો તે વિચારે છે, મુનિમીપાલીટીની ગાડી માફક આના ઉપર કેવું ગક-મકનું પડ કર્મરાજએ ગોઠવ્યું છે ... ત્યાં ત્યાં દૃશ્ય એકનું એક છતાં ભાવમાં ફેર પડી ગયો આમ ક્રમ, ક્રમ, ક્રમ, ભાવ, ભવ, નામ સ્થાપના આદિ અનેક અપેક્ષાથી વસ્તુનું વિભાગીકરણ થયા કરે છે....

આપો, સીતાકથા જોયું ત્યાં સીતાકથામાં મીઠાશ પામી છે, તેની પાછળ પદારથી આકૃતિ છે, આકૃતિ પામી છે તેના પાછળ તીર્થ જગ છે, તેમાં પાછી મીઠાશ છે, આમ જોઈ જોઈ પાકાના અનેક ધર્મ રહેતા છે.

નવવાખ રૂપિયાવાળો એક માણસ આઈરેકીમની પાર્ટી
આપે છે, ઠેમકે તેને છ લાખ રૂપિયામાથી નવ લાખ
થયા છે ખીલે નવ લાખ રૂપિયાવાળો રડી રહ્યો છ ઠેમકે
તેને આઠવાખમાથી નવ લાખ થયા છે નવ લાખ રૂપિયા
સરખા હોવા છતાં જાનની અપેક્ષા બદલાઈ ગઈ

દેવલોખના નાટકમા દેવો સમજે છે બહુ જ મામુવી
વખત થયો છે, ત્યારે મનુ ૪ લોકમા તેટલા કાગડાં સેકડો
વર્ષો થીતી જાય છે મનુષ્યને પાંચ મિનિટ લાગે છે, ત્યારે
નિગોહના સેકડો સર્વો થઈ જાય છે

જગતની કોઈ પણ વસ્તુમા સુખ કે દુઃખ માનવુ,
આનંદ કે અર્થ ધરવો આ તો બધા મનના તમાસા છે,
મન ચગા તો કચરોટ મે ગગા અને મન બગા તો
કરોડ રૂપિયામા લે હડા તાણવાના-

કરોડપતિની કરોડ રૂપિયામાં લે હજી સમી ન હોય
અને અમલેપતિ થવાની હજી હોય તો તે દુખી છે,
અને ખીલે કરોડપતિ હજી મારી નાખે તો તે રૂપિયામા
પણ દુખી છે

આ નાપણવાકાંતુ પદાય નાન જેમ જેમ આ મ પરિ
સ્થિતિમા દુનરે તેમ તેમ આત્મામા આનંદનું ઓજસ
પ્રગટે અને એકવાર સુખિન્ય મ ત્ર દ્વાર ઉદયી જશે-

તાપે ત્રાસ શીખવે છે કે વસ્તુના રાજ કરતા વસ્તુના
મમ ભાવને સમજે

- ૧ ટેબલ એ સ્વાદુ અસ્તિ છે.
- ૨ ટેબલ પર દ્રવ્યાદિની અપેક્ષાએ સ્વાદુનાસ્તિ છે.
- ૩ ટેબલ ક્રમશઃ સ્વ દ્રવ્યાદિ અને પર દ્રવ્યાદિની અપેક્ષાએ સ્વાદુ અસ્તિ નાસ્તિ છે.
- ૪ ટેબલ એક સાથે બંને અપેક્ષાએ અવક્તવ્ય છે કેમકે સંયુક્ત અપેક્ષાએ નથી તો સત્ કે નથી તો અસત્ એક સાથે બંને ઉભયની અપેક્ષાએ શુ કહેવું તે એક કોયડો છે! તાત્પર્ય કહી શકાય તેવું નથી માટે અવક્તવ્ય છે.
- ૫ ટેબલ ક્રમશઃ સ્વદ્રવ્યાદિની અને ઉભય અપેક્ષાએ અસ્તિ અવક્તવ્ય છે.
- ૬ ટેબલ ક્રમશઃ પરદ્રવ્યાદિની અને ઉભય અપેક્ષાએ નાસ્તિ અવક્તવ્ય છે.
- ૭ ટેબલ ક્રમશઃ સ્વદ્રવ્યાદિ પરદ્રવ્યાદિ અને ઉભય અપેક્ષાએ નાસ્તિ નાસ્તિ અવક્તવ્ય છે.

○

- ૧ બાજુની મરિયાળ એ અમુક દાર્ઘ્યે ચોકકસ દાર્ઘ્યે અસ્તિ છે સ્વાદુ અસ્તિ
- ૨ બાજુની મરિયાળ એ અમુક દાર્ઘ્યે ચોકકસ દાર્ઘ્યે અસ્તિ, અસ્તિ, નાસ્તિ નાસ્તિ
- ૩ બાજુની મરિયાળ એ અમુક દાર્ઘ્યે ચોકકસ દાર્ઘ્યે અસ્તિ, અસ્તિ, અમુક દાર્ઘ્યે ચોકકસ દાર્ઘ્યે અપાતી

નથી કે ૧૨ નસિનાસિ

૪ બમટેલી ઘડિયાળ કયા ટાઈમે ચોક્કસ ટાઈમ આપે છે ઉભય અપેક્ષાએ તે કશું કહી શકાય નથી સ્વાદ અવગતબ્ય છે

૫ બમટેલી ઘડિયાળ આમ તો ચોક્કસ ટાઈમ આપે છે પરંતુ કયા ટાઈમે ચોક્કસ ટાઈમ આપે છે ઉભય અપેક્ષાએ કશું કહી શકાય નથી સ્વાદ અસ્તિ અવગતબ્ય

બાકીની ઘડિયાળ આમ તો ચોક્કસ ટાઈમ આપતી નથી છતાં કયા ટાઈમે ચોક્કસ ટાઈમ આપે છે તે ઉભય અપેક્ષાએ કશું કહી શકાય નથી સ્વાદ નાસ્તિ અવગતબ્ય

૧૩ બમટેલી ઘડિયાળ અમુક ટાઈમે ચોક્કસ ટાઈમ આપે છે અને અમુક ટાઈમે ચોક્કસ ટાઈમ આપતી નથી તે ઉભય અપેક્ષાએ કશું કહી શકાય તેણે નથી સ્વાદ અસ્તિ નાસ્તિ અવગતબ્ય

આ કાપડ સારું છે સ્વાદ અસ્તિ

આ કાપડ પતંગી મલમલની અપેક્ષાએ સારું નથી સ્વાદ નાસ્તિ

આ કાપડ માદરખાટ કરના તો સારું છે પરંતુ પતંગી મલમલના જિઆએ સારું નથી સ્વાદ અસ્તિનાસિ

- ૪ આ કાપડ સર્વ સામાન્ય કાપડની અપેક્ષાએ સારું છે કે ખોટું છે તે ઉભય અપેક્ષાએ કશું કંઈ કહી શકાય તેવું નથી. સ્વાદ્ અવકતવ્ય
- ૫ આ કાપડ અમુક અપેક્ષાએ સારું છે અને કંઈ અમુક અપેક્ષાએ સારું નથી. તે ઉભય અપેક્ષાએ કશું કંઈ કહી શકાય તેવું નથી સ્વાદ્ અસ્તિ અવકતવ્ય
- ૬ આ કાપડ અમુક અપેક્ષાએ કશું કંઈ કહી શકાય તેવું નથી સ્વાદ્ નાસ્તિ અવકતવ્ય

આ કાપડ અમુક અપેક્ષાએ સારું છે અને અમુક અપેક્ષાએ સારું નથી. પરંતુ કંઈ અપેક્ષાએ સારું ખોટું છે તે કંઈ હમણાથી કહી શકાય તેવું નથી. એ તો વાપર્યા પછી ખ્યાલ આવે સ્વાદ્ અસ્તિ નાસ્તિ અવકતવ્ય.

પા ય કારણ

લેખક દશ

અનેક કાર્યો આપણા હાથ લોચનમાં તરવરે છે દરેક કાર્યમાં કોઈને કોઈ કારણ સમજાવે હોય છે કોઈ પણ વાચના સિસ્ટમમાં, કારણના બીજા ક્રમાંકેલા મલશે

બીજા વગર ફળ નહીં મોટલા વગર આગે નહીં
। વગર મરણી નહીં બાપ વગર બેગે નહીં તે વાચે
'ણ વગર કાચ બનવું નથી સંશોધન પછી દરેક કાર્યમાં
કારણ કાચ લાગ્યા વગર નહીં રહે

જેન શાસનમાં મુખ્ય પાચ કારણ બનાવાયા છે કાળ
વશાવ નિયતિ, કર્મ અને ઉદયમ (પુરુષાચ)

કોઈ પણ એક કારણથી જો કાર્ય સિદ્ધ થયું નથી હા
ક કાર્યમાં કોઈને કોઈ કાર્ય મુખ્યમોજુ હોય છે

એક મોટી દુકાન હોય તે દુકાનનો માલિક જુલિયાની
છે માલ ક્યારે લેવો ? ક્યો લેવો ? કયા માલની ખપવ
છે ? વગેરે ખૂબ ચપલગત પૂર્વક કામ કરે છે પરંતુ મોટી
વિશાગ દુકાન એકલો નભાવી ન શકે

માલ ઉપો નીચે કરવા ન્યકર રાખવો પડે, હિસાબ
માટે મહેતાજીની જરૂર પડે માલ વેચવા માટે સેલ્સમેન

કાણને કાણુ ગમે તે ન્યાયે એકાંત દષ્ટિવાળા નય
દર્શનને તેજ માણ્યો ગમે છે

ઈ સ ૧૦૪૯મા હીયાઈ નામના એક અધ્યક્ષાણુ
રાજાએ વિદી ચીનના એનાઈ શહેરમા એક મહેલ બનાવેલો
તે પણ એક ધાબવા ઉપર

રાજાને દોઈ એક વાર એક સ્વામી આગ્યુ તે સ્વામીમા
તને એક પગવાળી દેવીના દર્શન થયા તેમા તે ખુદ
મિલજ મની ગયો પછી તે તેનો આનંદ બની ગયો

એક એક દર્શનવાળાને દોઈ કારણુની સિધ્ધિ થઈ એટલે
તેઓ તે કારણુને સર્વસ્વ માનતા થઈ ગયા તેના ઉપર તેની
મહાર, તેના ઉપર તેનું દર્શન

આ રાજાને સ્વામીમા લૂચી દેવી ભેગા મછી તેથી તેને
ચેતાની ત્રીનો પગ કપાવી નાખ્યો અને એક લમડી ત્રી
માથે લગન કર્યાં, એટલુ જ નહી પણ રાત્રીના બધા પ્રધા
નોને પણ લગડા જ રાખ્યા અને મહેલ પણ એક જ
ધાબવા પર બનાવ્યો આ વાત જાણીને આપણને દસવુ
આવે છે પરંતુ જે દર્શન એક નયને માને, એક કારણુને
માને તેઓ પ્રત્યેક વસ્તુમાં તેજ જ સંસ્કૃતબ્યારશાદીવાળા
જને છે, તેમની સંસ્કૃત જાણી આપણને મનમા દસવુ
આવી જાય ॥

● કાળ ●

કાળવાળી કહે છે કે આ જગતમા કાળ સિવાય કશું

વસ્તુ સિદ્ધ થવાને શક્તિશાળી નથી.

૨૪ તીર્થકરો સાત ગ્રહ ઉચ્ચના આવે ત્યારે જન્મે, ગર્ભમાં રહ્યા પછી નવ મહિને મનુષ્યનો જન્મ થાય, બીજામાંથી વૃક્ષ થતાં અમુક ટાઇમ લાગે છે, આંખો ઉઠાવામાં ફળે છે, મેથી શિયાળામાં પાકે છે, દૂધમાંથી દહીં થવા માટે કાળની જરૂર પડે છે, અમુક વય સુધી બાળ પશુ રહે છે. અમુક વય સુધી યુવાવસ્થા આવે છે અમુક વય સુધી વૃદ્ધાવસ્થા આવે ને આમા કાળ સિવાય બીજી કંઈ વસ્તુ રહેતી છે?

પરંતુ કાળ વસ્તુની પર્યાયાવસ્થા સમજવા માટે છે, સ્વભાવ એ વસ્તુની યોગ્યતા જાણવા માટે છે, કર્મ સારા કાર્યની પ્રેરણા મેળવવા માટે છે. ઉદ્યમ એ ઉત્સાહમાં પ્રેરણા માટે છે આમ દરેક કારણો કામમાં લાગે છે. સ્વભાવ યોગ્યતા સમજવા માટે કાળ નકામો નીવડે છે, પર્યાયાવસ્થા સમજવા માટે ઉદ્યમ નાકામીયાળ નીવડે છે.

મનુષ્યની આસ્થા કેવી વિચિત્ર વૈરાગ્યથી ભરપૂર, અદ્ભુત બાબતોવાળી છે તે આપણે જાણીએ. માણસ દસ વર્ષનો વય પૂર્યો તેની ગતિ દીવાની જેમ પ્રગટે છે. ત્રીસે જેમ કે તે પ્રવેશ પ્રવેશને તેમ દસ વર્ષની ઉંમર થતા માણસની ગતિ જાણીએ. તેથી જો દીવડો કહ્યો છે.

જેમ જેમ માણસ કાર્ય કરવા માટે થનગાગે અને ને તેમ તેમ વૈરાગ્ય વળતો માણસ થાય એટલે કંઈ કરી

જગતનાની ભાવના ભગે છે એટલે વીસે વીરટા દહે
વાય છે

એકવીસ ત્રીસ વર્ષની વય થતા કુટુંબ નભાવવા માટે
રુખિમાન થાય બીજા પક્ષે તેવા થોડા કાર્ય યુવાનીના
પાવથી થયા હોય પછી તેની સામે કોઈ નબળા માણસો
કામા થાય અથવા તેનાથી ઉલટા વિચારો પ્રસિધ્ધ કરે,
એટલે ભાઈ સાહેબ ગોડલી મર્યા જેવા તીખા ધર્મ ભાય
એટલે તીને તીખો સમજવો યુવાવસ્થામાં શરીર શક્તિનો
રાજા વેદશાય એટલે શરીર ફીકું પડી ભાય એટલે થાલીસે
ફીકું.

પચાને પાકે દુનિયાના અનેક અનુભવો કરી અનેક
રની ઠોકરો ખાઈ માણસ પાકે બની ભાય છે એટલે
સે પાકે.

સાઈક વરસનો થતા શરીર થાડી ભાય છે એટલે
ઠિ થાકે.

સિતોર વરસનો થતા વિસ્મૃતિ થાય છે વસ્તુ કયા
મૂળ કે ન આવી ? એ યાદ રહેતું નથી એટલે સિતોરે જૂવો
જૂવો.

એમી વરસનો થતા શરીરના અંગોપાંગમાં ખોડ આવે
છે એટલે એથીજે દુલો.
નેવું વરસનો થતા પહેરેલા કપડા અસ્વચ્છ થતા ભાય
પણ તત્તને ખજાર ન પડે એટલે નેવુંએ નાજો.

અને બહુમાં બહુ સો વરસ થતા બધા લાગી જાય છે એટલે સોચે લાગે.

આમ કાલ શરીરની અનિશ્ચિતતા બતાવી જાય છે અને આપણને કહે છે આ વિનાશી શરીરમાં ગાંડા બનતા નહીં.

કાળ કહે છે મારાં મહેનતાણામાં અથવા તો સ્વાજમ એ છે કે શરીર અને આત્માનો લેહલાવ સમજી મોઢ માયામાંથી મુક્ત થાવ, નમ્ર બને, લોભ છોડા, માયા ત્યજે અને સરળતાને સમજે.

* સ્વભાવ *

એકાત કાળવાદી દર્શનોને સ્વભાવવાદી કહે છે. 'તારો કાળ ગમે તેટલો મારો લોય, આંખનો ગોટલો સ્વભાવે ખરાબ થઈ ગયો તો તુ શું કરી શકવાનો છે?' ઉનાળામાં મટેલા ગોટલામાંથી કેરી થાય જ નહીં.

આમઆમે જે માખીઓ પડે તો ફળવામાં આકળીયો પડે અથવા તો ફળવાનો સ્વભાવ મળ્યાથી જ જાય તો નાક કે આંગળાનું છે? માટે કહ્યો બન, અગિમાન છોડ, નહીં મને મારી પાડી જરૂર છે. સ્વભાવવાદી કહે છે કે મને જે જાણે તેની આપણે અપમાનને પામીએ છીએ નહીં એટલે જ.

એકાત કાળવાદી દર્શનોને સ્વભાવવાદી કહે છે.

આમઆમે જે માખીઓ પડે તો ફળવામાં આકળીયો પડે અથવા તો ફળવાનો સ્વભાવ મળ્યાથી જ જાય તો નાક કે આંગળાનું છે? માટે કહ્યો બન, અગિમાન છોડ, નહીં મને મારી પાડી જરૂર છે. સ્વભાવવાદી કહે છે કે મને જે જાણે તેની આપણે અપમાનને પામીએ છીએ નહીં એટલે જ.

સાં [૧૪૫]

[૬૩]

મને કપાળે ચઢવે છે લ નમા વરરાજ માઈ સ્વાગત કરી
 ફોનાના નરેત્ર ઉપર મૂકે છે દેશાટન કરતા, લખના, આગતા
 પ્રિયામા, આહવા કરવામા, દેરામરમા, માગી દોવાથી
 રાગત્રા યાય છે હું ફોતરા સ્વરૂપે મારી સાથે દોવાથી
 તરી જાયુ ફોઈ જોના નથી મારી આગત હું દોવા છે
 'હે તારે મોહુ જેવું કોઈને ગમતું નથી',
 દાગર ચોખાને કહે છે તારી વાત અપેક્ષાએ સાચી
 'પરંતુ હું ન હોઉં તો તારા બાર વાગી જશે માટે
 હાપલ મૂકે'

ચોખા કહે છે કે 'મારે તારે સામગ્રી નથી જ ખસ'

દાગર કહે છે, હું જઈશિ જોટલે કોઈ ટોકળા બનાવવા
 તને પટીમા દળશે, જાત બનાવવા અગ્નિ ઉપર
 મૂકશે ઘેશ બનાવવા માટે તને મૂકળથી ખાકશે તે વાત
 ફોલી જાય તો કેમ જાલે? પણ જ તારે અભિમાન મૂકતો
 થી હું તો તને શાપ આપુ છું કે તને સત્તાન ન થાય
 જલ હું આ મારે અભિશાપ હું મરીશ તો દેરદાર
 જી થાય પછી ચોખાને સત્તાન ન થયું ચોખાએ જોકત દલિ
 યી તો ચોખાને પ્રકયાન થયું તેમ આપણે જોકત દલિ
 પ્રિય તો આપણે જાનામૃતથી સંવિત બનીશુ

સ્વભાવવાળી કાળવાદીને કહે છે ચોખા ને દાગરને
 ૧૬ સાંજે ને? દાખાથી ફોલી થાય છે સહ માથી

જવું જવું કરતા કેટલાક રહી ગયા અને એક સામાન્ય ખમીર બતાવનાર બસાસ થઈ ગયા.

એક માણસ ચૂંટણીમાં ઉભો રહ્યો, રાત દિવસ કાળી મચ્છરી કરી, પૈમાના પાણી કર્યા, ઉબાગરા કરી લોહીના પાણી કર્યા, કોઈ જાતની કમી ના કરી નહીં. ચૂંટણીનું પરિણામ બપોરના આગવનું હતું તે પહેલા ચૂંટણીમાં આવનાર વાત કરતા ઉડી ગયો અને બપોરના ચૂંટણીમાં ચુટાઈ આગ્યો, ફરી ચૂંટણી થતા હારેલો માણસ ચુટાયો. આમાં આમાં નિયતિ મિનાય શું કારણ છે? આમ નિયતિવાદીની વાત પૂરી થઈ હવે ઉગમવાદી આવવાની તૈયારી કરી રહી છે.

૪ : ઉગમવાદી

ઉગમવાદી તેજાગ ચર્ચને નાટક મંડપમાં હાજર થઈ કંઈક વાતો, કંઈક મરજી જાણ પરંતુ ઉગમ ન પામ્યે તે વચ્ચે મં કદી શકવાના ?

ઉગમ - શિયાળામાં માનવમાં પડે ઉગમવાની શોધતા કે જે જે જાણે છે પરંતુ તેના પા પી પાવામાં ખાલી નથી, તે જાણે છે કે કયામાં તે જાણે મનમાં નથી તે શું કારણ ?

જો આમ જોઈએ તો ઉગમવાદીને પુરવાર છે, જો આમ જોઈએ તો ઉગમવાદીને પુરવાર છે, જો આમ જોઈએ તો ઉગમવાદીને પુરવાર છે, જો આમ જોઈએ તો ઉગમવાદીને પુરવાર છે.

ભૂતથી માનીને અવિધ્ય સુધી મારૂ સામાન્ય છે નહો કાળના
કાર્યમા કારણ હું છું

વળી કુધમાથી હસી, તલમાથી તેવ, ટીચે ટીચે સરો
પર જરાન કાકરે કાકરે પાગ ઇધાય છટે છટે ગઢ રથાય,

બધાના ભૂમલ મા હું કારણ છું,
પેનો કમાવાનું નસીન દોય પણ કુકાને જવાનો પુરૂ
વાય ન કરે તો શું કામનો? આ બધામા મારી ગૌરવ
ગાયા સમાયેલી છે માટે તમારૂ પૂછડું મૂકે અને મને
સર્વ ક્ષેપ માનો

૫ કર્મવાદી

કર્મવાદી પુરુષાર્થવાદીને હરાવવા માટે મેળને પકડે
હે છે કે 'તે ઘણી બગાઈ લાઈ જવે છનો માનો રહે
' પણ જેવો તેવો નથી જો હું ન હોઉં તો તારી રી
ભયશ કે છ તારૂ કાર્ય પૂર્ણ કરી શકે,

જેમકે કપાસની મોસમમા કપાસ વાવે, ઉગે છકવા
લાગે અને કપાસ ઉતરવાનો વખત આવી ભય પરત્વે એકા

એક આમ વગે, હિમ પડી ભય તો શું થાય? રક
રાજા બની ભય, રાજા રક બને છે કર્મથી શુભિચાગી
ગીતા માટે શાક માટે છે ત્યારે મૂર્ખને પેસાના દગ મગે
છે માટે કર્મ સિવાય શું છે?

ઉપસહાર

આપણે જોયું કે પ.રે કારણનું મહત્વ છે, કાર્ડ કારણ
પર વગરના છે તેવું માની શકાય તેવું નથી

જેન શાસન પાંચે કારણની મહત્તા બતાવતા કહે છે કે ભવિન્યતાથી જીવ નિગોદમાંથી બહાર નીકળે છે. સ્વભાવ અને કાળના સંક્રારથી ચરમાવર્તમાં આવે છે અને ચરમાવર્તમાં કર્મથી ધર્મ મળે છે. પંચેન્દ્રિય પણું પ્રાપ્ત થાય છે. બાકીના ચારે કારણથી યુક્ત પુરુષાર્થ દ્વારા મોક્ષ મેળવી શકાય છે

કોઈ પણ કાર્યમાં પાંચ કારણ રહેલા છે જેમ એક જગ્યા ઉપર મકાન બનાવવું છે, જમીન પણ મિઠાશ રાખાવવાળી હોવી જોઈએ ખારી જમીન હોય તો મકાનને નુકસાન પહોંચે. મકાન બનાવવા પુરુષાર્થની જરૂર છે. પુરુષાર્થ અનુકૂળ કરો પરંતુ વાનાવરણ અનુકૂળ ન હોય તો, કોઈને કોઈ અગ્નિશાસ્ત્રીક કાચુ નકના તે મકાન તૈયાર ન થાય ભવિન્યતા ચારી હોય તે મકાન તૈયાર થઈ જાય પરંતુ મકાનને ભાગવવાનું કર્મ ન હોય તો રીજાની પરીને મકાન બનાવ શકે જાય મકાન બનાવવું હોય તે મોડે મિનિટમ તૈયાર ન થાય તે માટે કાળ પણ જોઈએ.

આ પાંચ કારણ નામજીએ આપેલા આત્મા ભવિન્યતા ના નિગોદમાંથી બહાર નીકળે છે પુણ્ય કર્મથી માનવ જન્મ મેળવે, જન્મ કૃપામાં ઉત્તમ સામગ્રી મળી છે સ્વભાવ પણ નામ છે સદાની ઉચ્ચ જાતના થઈ છે આત્મે ભગ્ય કે અભગ્ય બન્યા પછી નામ છે પડેલા કે છોડા આદે. આત્મે ભગ્ય નામ શરૂ થઈ પુરુષાર્થ કરીએ તો મોક્ષ મેળવી શકાય પાંચ કારણ કાર્ય માત્રમાં અપેક્ષાયે

અંબુજી

આટલું ધ્યાનમાં રાખો

મકીલું

કે! જાણો જાણો છે કે જાણ મળ મળવા મુશ્કેલ છે કાળના
નમુ મો કટવાએ મુશ્કેલી તથા કુખ્યાં પણ પરતુ જે કાળ આજે છે
ત કાલ મજરા મુશ્કેલ છે માટે કાળ કરતા પાવા કાલ કરતા આજ સારો
બનાવ મુશ્કેલ કરી વિરસ્થાથી બનાવી જાવ.

કાળ તો કાલકે વાર વિરસ્થાથી બનાવી લેશે ?

હા! જાણવા આ મા માટે કાળ જન તથાન દર્શન ચારિત્રના
દાશના સુખ આપના લઈ મા રહે છે તથા કાળને વિરસ્થાથી
બનાવવા મા દાશનું સુખ મેળવતુ જોઈએ ત માટે દાશન બનેરા
આ માનુ ધ્યાન પરતુ લેઈએ તે માટે કોઈ ધીનતાન ભગવતનો પૂત
અનિચાર આચારક છે

દેવત ભગવતના ધ્યાનમાં ભગવત બને છે તેમ આપમે ધીનતાન
ભગવતના ધ્યાનમાં ધીનતાન બની શકીએ

દેરાતરમાં તાલ તાલ કોઈ તીલ કરદેવના અન સુછતાનુ
દેખા નહી, પૂજ કરવા મા પોતાના પિતૃના નહી, જો માનમાં
જોટ દેખા, મૂલ ત ભગવા ઉત્તર તરવરે

વાયુ મનપાવને ઉપદેશ આપવા કાર્તિકી જાણે છે કે જાણે !
આ જોમે ખરમાં કાલકે આપે તેવો ઉપદેશ વહેવણો જે ઉપદેશ
નહી આપે તો પૂજ કરવાનું બંધ રહ જશે !

અમે જાણીએ છીએ માથામાં નાખવા તેલ ન મલતુ લોય, કપડામાં નાખવા ટીનોપોચ ન મલતો લોય, મોઢામાં ચાવવા પાનમોડા ન મલતા લોય, મોટા ઉપર રનો લગાડવા પોમેડ પાચડ ન મલતા લોય, પગમાં પાલેડવા જોડા ન મલતા લોય, નાટક-ફિનેમાં જોવા પેગા ન મળતા લોય તો પોતાના દ્રવ્યથી પૂજા ન કરે તે નાપાકો લેવાય બાકી પોતાના રગ-રાગ, ટાપટોપ માટે 'પૂજે મને ને પૂજા માટે દેરાનરના ગાધાગધુ દ્રવ્યથી પૂજા કરવી છે, પાતાનું દ્રવ્ય બાકી માટે મનજી નવો, તે નખુને ભટકે શું કરવાનો છે ?

મનિ ન ના અને પૂજની જોડે ધનની ન વાપરી ચકતા લોય એ પૂજા કે દાન ધનનું વાપરી ન શકતા લોય તો દેરાનર ન પૂજા માટે પાતાનું દ્રવ્ય બાકી માટે મનજી નવો, તે નખુને ભટકે શું કરવાનો છે ?

